

1 Inhoudsopgave

1	Inhoudsopgave.....	2
2	Voorwoord.....	5
3	Samenvatting.....	6
4	Kernactiviteiten.....	7
4.1	Missie en Visie.....	8
4.2	Doelen.....	8
4.3	Beleidsontwikkeling.....	8
4.3.1	Voor alle locaties.....	8
4.3.2	Voor alle locaties met EMB-leerlingen:.....	9
4.4	Identiteit.....	9
4.4.1	Levensovertuiging.....	9
5	Organisatie.....	10
5.1	Herman Broerenstichting.....	11
5.2	Organisatiestructuur.....	11
5.3	Bestuur.....	11
5.4	Raad van Toezicht.....	11
5.5	Code Goed Bestuur.....	12
5.6	Medezeggenschap.....	12
5.7	Bestuursbureau.....	13
5.8	Locaties en leerlingen.....	13
5.9	Vertrouwenspersoon.....	13
5.10	Klachten en klachtafhandeling.....	13
5.11	Stakeholders.....	13
5.12	Samenwerking.....	14
5.13	Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen.....	15
5.14	Organisatorische ontwikkelingen.....	15
5.15	Realisatie van de beleidsdoelen organisatie.....	15
6	Onderwijs.....	16
6.1	Onderwijskundig beleid.....	17
6.2	Onderwijs en Kwaliteit.....	17
6.2.1	Leerlingvolgsysteem.....	18
6.3	Opbrengsten en resultaten.....	18
6.3.1	Overzicht algemene opbrengsten Herman Broerenschool.....	18
6.3.2	Overzicht algemene opbrengsten Herman Broerencollege.....	18
6.3.3	Opbrengsten certificaten Scholing Voor Arbeid.....	19
6.3.4	Tevredenheidsonderzoeken.....	19
6.4	Inspectie.....	20
6.5	ICT.....	20

6.6	Gespecialiseerde opvang	20
6.7	Realisatie van de beleidsdoelen	20
7	Personeel	22
7.1	Introductie.....	23
7.2	Bestuursformatieplan en werkgelegenheidsgarantie	23
7.3	Samenstelling van het personeelsbestand.....	23
7.3.1	In- en uitstroom	23
7.4	Functies en functiemix	23
7.4.1	Functiemix	24
7.4.2	Participatiebanen.....	24
7.4.3	Detacheringen	24
7.5	Vervanging	25
7.5.1	Vacatures	25
7.6	Ziekteverzuim.....	25
7.7	Beleid inzake uitkeringen en ontslag	25
7.8	Professionalisering	26
7.9	Realisatie van de beleidsdoelen	26
8	Huisvesting.....	27
8.1	Onderwijshuisvesting.....	28
8.2	Schoollocaties	28
8.3	Ondersteuning	28
8.4	Realisatie van de beleidsdoelen.....	28
9	Financiën.....	29
9.1	Financieel beleid	30
9.1.1	Financiële kaders	30
9.1.2	Realisatie van de beleidsdoelen	30
9.2	Financiële kengetallen.....	30
9.3	Treasuryverslag	33
9.4	Analyse van het resultaat.....	34
9.5	Financiële positie op balansdatum.....	36
10	Continuïteitsparagraaf	38
10.1	Inleiding.....	39
10.2	Leerlingen en bestuursformatie	39
10.3	Financiële informatie	39
10.3.1	Meerjarenbegroting 2018 -2020	39
10.3.2	Balansprognose	41
10.3.3	Kengetallen.....	42
10.4	Strategisch Beleid.....	42
10.5	Intern risicobeheersings- en controlesysteem.....	42
10.6	Risicobeheersing	43

10.7	Raad van Toezicht	44
11	Rapportage Raad van Toezicht	45
12	Jaarrekening.....	49
	Grondslagen	50
	Balans per 31 december 2017 na resultaatbestemming (en vergelijkende cijfers 2016)	53
	Staat van baten en lasten 2017 (en vergelijkende cijfers 2016)	54
	Kasstroomoverzicht 2017 (en vergelijkende cijfers 2016)	55
	Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans.....	55
	Niet in de balans opgenomen verplichtingen en rechten	59
	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2017	60
	Overzicht verbonden partijen	63
	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	63
	Kosten accountantscontrole	65
	Bestemming van het resultaat	65
	Gebeurtenissen na balansdatum	66
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	67
	Gegevens over de rechtspersoon.....	71
	Privacywetgeving	71
	Verklaring gebruikte afkortingen	71

2 Voorwoord

Deze jaarverantwoording informeert u over het beleid van de Herman Broerenstichting. U kunt lezen welke activiteiten in 2017 zijn ondernomen om de kwaliteit van het onderwijs te borgen en waar mogelijk te verbeteren.

De teams van de locaties zijn gestart met een tweejarig traject t.b.v. de invoering van De Vreedzame School. De Vreedzame School is een compleet programma voor scholen voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Voor het speciaal onderwijs is er een aparte lessenserie: Beste Vrienden (SO) en Beste Burgers (VSO).

Om betere schoolanalyses te kunnen maken m.b.t. de schoolopbrengsten is er een uitvoerig scholings- en begeleidingstraject afgesloten met Driestar. Hierdoor zijn we beter in staat om de mogelijkheden die ons leerlingvolgsysteem ParnasSys biedt, te gebruiken.

Met teamleden zijn een drietal brainstormsessies gehouden, te weten een brainstormsessie over de verplichting Master EN, de duurzame inzetbaarheid en werving personeel. Met de informatie verkregen uit deze sessies zal het beleid worden aangepast.

Met ingang van het schooljaar 2017/2018 is een nieuwe groep gestart op onze locatie VSO Westerhonk. Deze locatie is speciaal opgezet voor onze EMB-leerlingen. In het zelfde gebouw zijn ook dagbestedingsgroepen van 's Heeren Loo gehuisvest waardoor wij in staat zijn om met het Westerhonk een intensieve samenwerking op te bouwen.

Met deze jaarverantwoording leg ik als bestuurder van de Herman Broerenstichting verantwoording af aan de Raad van Toezicht, de medewerkers, de medezeggenschapsraad en andere belanghebbenden. Het verslag wordt besproken met de medezeggenschapsraad (MR) en de directie. Het spreekt voor zich dat het verslag uitgebreid onderwerp van gesprek is met de Raad van Toezicht.

Ik vind een jaarverantwoording vanzelfsprekend, omdat ik me publiekelijk wens te verantwoorden. Die openheid past bij het hedendaagse onderwijs. Ik hoop van harte dat ook deze jaarverantwoording invulling geeft hieraan. Ik nodig u bovendien uit te reageren op deze jaarverantwoording via bestuur@hermanbroeren.nu.

Veel mensen zijn actief voor de Herman Broerenstichting en haar leerlingen. Medewerkers, ouders/verzorgers en andere betrokkenen hebben ook dit jaar samen veel tot stand gebracht. Het bestuur spreekt waardering en dank uit voor ieders inzet voor de Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege.

Maarten van Kesteren
College van Bestuur

3 Samenvatting

Deze samenvatting dient tevens als leeswijzer.

De missie en visie van de Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege staan beschreven in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk staan ook beschreven de doelen, de beleidsontwikkeling en de identiteit van onze scholen. Een opvallende beleidsontwikkeling is invoering van een nieuwe methode voor sociaal emotionele ontwikkeling. Ook valt te lezen dat in 2017 een start gemaakt is om in 2018 voor elke zorggroep een fulltime zorgmedewerker te realiseren.

De organisatiestructuur is aangepast. Hierdoor is er per locatie meer ruimte voor eigen beleid wat beter afgestemd kan worden op de leerlingen en het beleid van het samenwerkingsverband. In hoofdstuk 5 leest u meer over onze organisatiestructuur en kunt u lezen bij welke samenwerkingsverbanden de Herman Broerenschool is aangesloten en met welke twee zorginstellingen een intensieve samenwerking is.

In hoofdstuk 6 komen de onderwijskundige ontwikkelingen aan bod. Het kwaliteitsbeleid wordt nader besproken. Verder is een overzicht opgenomen van de opbrengsten en resultaten. Voor het eerst voegen wij een tabel toe waarin te lezen is wat de te verwachte uitstroombestemming was, die is opgenomen in het ontwikkelingsperspectief twee jaar voorafgaand aan het moment van uitstroom.

In april 2017 is een tevredenheidsonderzoek gehouden onder onze leerlingen van het Herman Broerencollege. Het onderzoek is verricht door B&T waarbij gebruik werd gemaakt van een nieuw instrument speciaal ontwikkeld voor ZML-scholen. De leerlingen werden bevraagd over het schoolklimaat, onderwijsleerproces en de sociale veiligheid.

Opnieuw is het streefdoel betreffende de functiemix niet behaald. De invulling van de vacatures verliep op bepaalde momenten moeizaam waardoor we een beroep moesten doen op detacheringsbureaus. Het ziekteverzuim is gestegen. Deze stijging is vooral terug te vinden in het langdurig verzuim en over het algemeen genomen niet werkgerelateerd. Meer informatie over het personeel is te vinden in hoofdstuk 7.

In hoofdstuk 8 wordt onze huisvesting beschreven, welke organisaties ons hierbij ondersteunen en welke beleidsdoelen zijn gerealiseerd. Een belangrijke ontwikkeling in 2017 is de lijn om de kwaliteit van huisvesting naar een hoger niveau te tillen, voortgezet.

De Herman Broerenschool is financieel gezond, zo is in hoofdstuk 9 te lezen. Er is wel sprake van een negatief resultaat in 2017, maar deze komt lager uit dan begroot.

In hoofdstuk 10 is de continuïteitsparagraaf opgenomen. Met deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het voorgenomen beleid in de jaren volgend op dit verslagjaar en de te verwachte gevolgen daarvan voor de financiële positie van de Herman Broerenschool. Het lerarentekort is ook voor de Herman Broerenschool een risico. Er worden maatregelen getroffen om het risico te verminderen.

Hoofdstuk 11 bestaat uit de rapportage van de Raad van Toezicht. U kunt lezen wie in de Raad van Toezicht zitting hebben en wat hun functies zijn. U leest over de werkwijze, de vergaderingen en aan welke beleidstukken zij goedkeuring hebben verleend.

Tot slot wordt in hoofdstuk 12 de jaarrekening van 2017 gepresenteerd.

4 Kernactiviteiten

4.1 Missie en Visie

Missie

De Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege staan voor onderwijs op maat waarbij de mogelijkheden van de leerling centraal staan. Leerlingen worden door deskundig personeel op een respectvolle manier aangesproken en begeleid in hun ontwikkeling. Het doel van het onderwijs is leerlingen zo optimaal mogelijk voor te bereiden op hun toekomst in de maatschappij. Dit doen we door in een veilige omgeving de cognitieve en praktische vaardigheden te ontwikkelen en de sociaal-emotionele ontwikkeling te volgen en te begeleiden.

Het belangrijkste doel van de school is de leerling zo optimaal mogelijk voor te bereiden, cognitief en sociaal-emotioneel, zodat de leerling in staat is door een, in overleg met ouders/verzorgers en de betreffende leerling gekozen uitstroomprofiel, zo goed en zo zelfstandig mogelijk in de maatschappij te kunnen functioneren en te participeren.

Visie

De Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege zijn een school waar leerlingen graag zijn en zich veilig voelen. De school staat voor kwalitatief goed onderwijs, rekening houdend met de mogelijkheden van de leerling. Hiervoor gebruikt de school de doorgaande CED-leerlijnen voor het ZML-onderwijs. Het onderwijs staat in het teken van het toewerken naar een voor de leerling passend toekomstperspectief door de cognitieve en sociaal-emotionele mogelijkheden van de leerling optimaal te ontwikkelen. Maatschappelijke ontwikkelingen worden hierin nauwlettend gevolgd. Zo worden leerlingen vanaf de VSO-leeftijd d.m.v. groep overstijgend werken, praktijkleren en arbeidstoeleiding voorbereid op een 'passende' plek in de maatschappij. De school hanteert hierbij een cyclisch model van leerlingenzorg waarbij de ontwikkeling d.m.v. een handelingsplan/plan van aanpak inzichtelijk wordt gemaakt voor ouders/verzorgers en de leerling.

4.2 Doelen

Doelstellingen per beleidsgebied

In het schoolplan 2014 – 2018 zijn per beleidsgebied beleidsvoornemens geformuleerd. Aansluitend hierop wordt een jaarplan gemaakt waarin elk beleidsterrein (onderwijs en leerlingenzorg, personeel en organisatie, huisvesting en financiën) aan bod komt. Gedurende het jaar worden deze geëvalueerd en indien het doel niet gerealiseerd is, meegenomen naar het nieuwe jaar.

Realisatie van de jaardoelstellingen

Voordat het jaarplan van 2018 wordt gemaakt zijn alle doelen van 2017 geëvalueerd. Het jaarplan 2018 kunt u vinden op onze website. In deze jaarverantwoording worden per beleidsgebied de belangrijkste gerealiseerde doelen aangegeven.

4.3 Beleidsontwikkeling

4.3.1 Voor alle locaties

Er is voor gekozen om een nieuwe methode voor sociaal emotionele ontwikkeling in te voeren. Na bestudering van een aantal methodes is De Vreedzame School gekozen. Voor deze methode is gekozen omdat er een uitgebreide training aan vast zit van twee jaar. Hierdoor ontstaat een stichtingsbreed afgestemde invoering van de methode. De training wordt door een stuurgroep voorbereid. De methode is na aanpassingen ook in de zorggroepen te gebruiken. Daarnaast behandelt deze methode uitvoerig lessen Burgerschap.

Naar aanleiding van een analyse in juni is gebleken dat de locaties onvoldoende data kunnen genereren om tot een goede schoolanalyse te komen. Er is gekozen om de directie en intern begeleiders te laten begeleiden door Driestar. Er is een uitvoerig scholings- en begeleidingstraject afgesproken om de directie en intern begeleiders de vaardigheden bij te brengen om een goede analyse te kunnen maken. Daarnaast wordt in dit traject duidelijk hoe de data het beste gegenereerd kan worden. De intern begeleiders trainen op hun beurt weer de leraren.

Er is een systeem van werken ontwikkeld. Tevens hebben wij bepaald welke vijf hoofdgebieden wij specifiek gaan volgen.

4.3.2 Voor alle locaties met EMB-leerlingen:

Er wordt gewerkt met de doelen van Plancius. De doelen in Parnassys waren niet bruikbaar. De doelen van Plancius sluiten aan op de CED-leerlijnen, wat de werkbaarheid in Parnassys moet verhogen. Externe begeleiding is hierbij ingezet.

Voor alle locaties is gewerkt aan het inzetten van zorgindicaties voor leerlingen in de zorggroepen. Op deze wijze moet de zorg door zorgmedewerkers gecontinueerd worden. Hierbij wordt tevens gestreefd naar een fulltime zorgmedewerker voor elke zorggroep. In 2017 is hiermee een start gemaakt. In 2018 hopen we dit te effectueren.

4.4 Identiteit

De Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege zijn een school voor Speciaal- en Voortgezet Speciaal Onderwijs aan Zeer Moeilijk Lerende Kinderen, (ZMLK) en Ernstig Meervoudig Beperkte leerlingen (EMB). De school is bedoeld voor leerlingen met een verstandelijke beperking. De aard en de oorzaak van de beperking verschillen per leerling. De leerlingen worden op verzoek van de ouders tot de school toegelaten, nadat het samenwerkingsverband van de regio waar de ouders/verzorgers wonen een toelaatbaarheidsverklaring heeft afgegeven.

Leerlingen vanaf 4 jaar tot en met 12 jaar (uiterlijk tot 14 jaar) kunnen op de Herman Broerenschool in Delft of Naaldwijk terecht. Leerlingen vanaf 12 jaar tot uiterlijk 20 jaar kunnen op het Herman Broerencollege in Delft, Naaldwijk of Monster terecht.

De Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege zijn streekscholen: de leerlingen komen uit Delft, Westland en Oostland. Hiermee vervullen de scholen een regionale functie.

4.4.1 Levensovertuiging

De Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege zijn scholen voor algemeen bijzonder onderwijs. De scholen gaan uit van de gelijkwaardigheid van alle levensbeschouwingen en maatschappelijke stromingen. Het onderwijs is erop gericht dat de leerling een levensbeschouwing kan opbouwen en vanuit daar een eigen inbreng kan ontwikkelen, met respect en begrip voor de levens- en maatschappijbeschouwing van anderen.

5 Organisatie

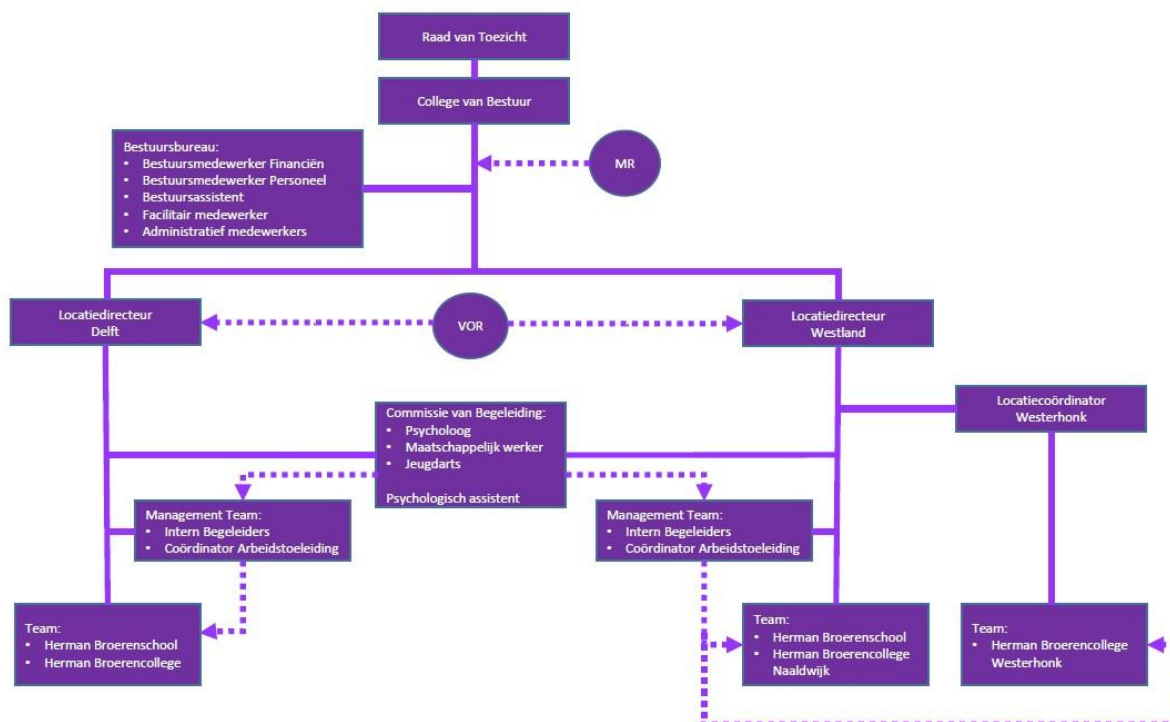

5.1 Herman Broerenstichting

De Herman Broerenstichting werd opgericht op 1 oktober 1970. Het huidige bestuursmodel is op 29 augustus 2012 van start gegaan. De Herman Broerenstichting wordt bestuurd door één bestuurder.

5.2 Organisatiestructuur

Het bestuur wordt benoemd door de Raad van Toezicht. Eén lid van de Raad van Toezicht wordt op voordracht van de medezeggenschapsraad benoemd. De overige leden van de Raad van Toezicht worden extern geworven. Het stichtingsbestuur (de bestuurder) is als bevoegd gezag verantwoordelijk voor de instandhouding van de scholen van de Herman Broerenstichting. De bestuurder stuurt de locatiedirecteuren aan. De schooldirecties zijn verantwoordelijk voor het onderwijskundig management en hebben een deelverantwoordelijkheid met betrekking tot het personeelsmanagement en het financieel management. De verdeling van taken is vastgelegd in het managementstatuut.

5.3 Bestuur

De stichting wordt bestuurd door de bestuurder. In 2017 was dat de heer M.M.G. van Kesteren. De heer Van Kesteren heeft geen nevenfuncties.

De bestuurder wordt tijdens het bestuursoverleg ondersteund door leden van het bestuursbureau. De vergaderingen zijn openbaar.

5.4 Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht houdt toezicht op het bestuur van de stichting. De Raad van Toezicht is werkgever van de bestuurder en heeft bovendien een klankbordfunctie voor de bestuurder.

De Raad van Toezicht bestond in 2017 uit vijf personen waaronder een voorzitter en een gedelegeerd lid. Het gedelegeerd lid is belast met de financiële kant van het toezicht. De volgende personen hebben zitting in de Raad van Toezicht:

- Dhr. I.J.H.J. van der Kamp, voorzitter
- Dhr. R.P. Nouse, vicevoorzitter
- Dhr. A.J. Strooker, gedelegeerd lid
- Dhr. N.J.M. van der Knaap
- Mevr. I.R. Borgdorff

Voor verdere informatie verwijzen wij u naar het jaarverslag van de Raad van Toezicht.

5.5 Code Goed Bestuur

De Raad van Toezicht en het College van Bestuur conformeren zich aan de Code Goed Bestuur van de PO-raad. De Algemene Ledenvergadering van de PO-Raad heeft in juni 2017 ingestemd met enkele aanscherpingen van de Code Goed Bestuur. Dit heeft geleid tot een aangepast versie van de code, die per 1 augustus 2017 in werking is getreden. De code dient als leidraad voor goed bestuur in het primair onderwijs. Er is gekozen voor een code waarin vooral de uitgangspunten voor goed bestuur centraal staan. De code roept op tot werken op basis van principes voor goed bestuur en vermijdt zoveel als mogelijk nieuwe plan- en regellast. Daarmee is er ruimte voor de onderwijsorganisaties voor een eigen wijze van invulling van die principes.

De Code Goed Bestuur is onderdeel van de governancestructuur van de Herman Broerenstichting en wordt jaarlijks besproken in overleggen van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur. Er is in 2017 niet afgeweken van het bepaalde in de Code Goed Bestuur van de PO-Raad.

5.6 Medezeggenschap

De MR van de Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege wordt rechtstreeks door en uit de ouders/verzorgers en het personeel gekozen volgens de bepalingen van het MR-reglement. Een lid van de MR heeft zitting voor een periode van 4 jaar en kan zich maximaal één keer herkiesbaar stellen.

De MR bestaat uit 8 leden waarvan 4 ouders, 2 vanuit locatie Delft en 2 vanuit locatie Westland.

Ook vanuit het personeel zijn er 4 vertegenwoordigers, van elke locatie 2 waarvan één het onderwijzend personeel en de ander het onderwijs ondersteunend personeel vertegenwoordigt.

De MR kwam in 2017 zeven keer bijeen. Er werd onder meer gesproken over:

- Wijzigingen in het functieboek
- Wijzigingen in het Managementstatuut
- Vacatures en lerarentekort
- Werving locatiedirecteur Delft
- Vakantieregeling schooljaar 2017-2018
- Wijziging meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Integraal veiligheidsplan
- Samenwerking met Ipse de Bruggen
- Schoolondersteuningsprofielen
- Beleid zwemonderwijs Herman Broerenschool en -college
- Uitslag van het leerlingtevredenheidsonderzoek
- Handreiking Goede Medezeggenschap
- Brainstormsessies Werving personeel, verplichting master EN en Duurzame inzetbaarheid
- Onderwijsstaking
- Verlenging schoolplan
- Jaarplan 2018
- Meerjarenbegroting 2018-2022

In 2017 is de MR gestart met het organiseren van klankbordgroepen voor zowel de locatie Delft als Westland. Door het terugtrekken van de voorzitter is de klankbordgroep Westland uiteindelijk nog niet van de grond gekomen, maar het voornemen is om dit in 2018 opnieuw op te pakken. Meer informatie over de werkzaamheden van de MR is terug te vinden in het jaarverslag van de MR op de website van de Herman Broerenstichting.

In augustus 2017 was de samenstelling van de MR als volgt:

Oudergeleding:

Dhr. A. Middeldorp	lid, oudergeleding Delft
Mevr. S. Pontier	voorzitter, oudergeleding Westland
Mevr. A. Verbunt	lid, oudergeleding Delft
Mevr. S. Zwanenburg	lid, oudergeleding Westland

Personeelsgeleding:

Mevr. J. Grootcholten	lid, personeelsgeleding onderwijs ondersteunend personeel Delft
Mevr. E. van der Mark	lid, personeelsgeleding onderwijs ondersteunend personeel Westland
Mevr. K. Steentjes	lid, personeelsgeleding onderwijzend personeel Westland
Mevr. M. Visser	lid, personeelsgeleding onderwijzend personeel Delft

5.7 Bestuursbureau

Om de organisatie goed te faciliteren, het bestuur te kunnen ondersteunen en zo de gestelde doelen te kunnen bereiken is gekozen voor een bestuursbureau onder leiding van de bestuurder. Het bestuursbureau is gevestigd op de eerste verdieping van het Herman Broerencollege in Delft.

De bezetting van het bestuursbureau was in 2017 als volgt:

- Bestuursmedewerker Financiën: de heer R. Kewal
- Bestuursmedewerker Personeel: mevrouw A. Kramer
- Bestuursassistent: mevrouw A. Middendorp (tot 1 juni 2017)
- Bestuursassistent: mevrouw E. Timp (vanaf 1 juni 2017)
- Facilitair medewerker: de heer J. Tetteroo
- Administratief medewerker bestuursbureau: mevrouw A. Middendorp (vanaf 1 juni 2017)
- Administratief medewerker: mevrouw E. van Heijst en mevrouw K. Buijs

5.8 Locaties en leerlingen

Onder de verantwoordelijkheid van de Herman Broerenstichting vielen in 2017 4 locaties, allen voor primair onderwijs. Elke locatiedirecteur heeft de algehele leiding over 2 locaties en legt verantwoording af aan het bestuur over het totale functioneren van de locaties.

Herman Broerenschool (SO)	locatie Delft						locatie Westland						
Schooljaar	ZML		EMB		SUBT	CUMI	ZML		EMB		SUBT	CUMI	Totaal
	<8	>8	<8	>8			<8	>8	<8	>8			
2017/2018	16	26	1	8	51	22	3	16	2	12	33	9	84
2016/2017	14	24	0	6	44	20	4	19	2	10	35	9	79
2015/2016	13	28	0	8	49	19	4	21	1	8	34	11	83
2014/2015	14	27	0	12	53	27	9	18	2	8	37	14	90

Herman Broerencollege (VSO)	locatie Delft				locatie Westland				
Schooljaar	ZML	EMB	SUBT	CUMI	ZML	EMB	SUBT	CUMI	Totaal
2017/2018	71	21	92	36	74	24	98	20	190
2016/2017	76	22	98	36	68	22	90	13	188
2015/2016	80	17	97	34	64	25	89	14	186
2014/2015	89	12	101	32	74	21	95	15	196

5.9 Vertrouwenspersoon

In overeenstemming met de klachtenregeling beschikt de Herman Broerenstichting over een vertrouwenspersoon die bij klachten functioneert als aanspreekpunt. De vertrouwenspersoon gaat na of door bemiddeling tot een oplossing kan worden gekomen. De vertrouwenspersoon begeleidt degene met een klacht desgewenst bij de verdere procedure en verwijst in voorkomende gevallen naar andere instanties. Door het bestuur is de Mevrouw T. Lansbergen benoemd tot vertrouwenspersoon van de Herman Broerenstichting. Hiertoe is een overeenkomst afgesloten met OnderwijsAdvies.

5.10 Klachten en klachtafhandeling

In 2017 heeft de bestuurder geen officiële klachten ontvangen.

5.11 Stakeholders

- Leerlingen en ouders/verzorgers zijn de basis van ons bestaan. Voor hen geven we het onderwijs en alle overige processen komen hieruit voort.
- Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen levert ons per leerling de zo noodzakelijke bekostiging. We gaan integer en verantwoord om met deze publieke gelden. Ze worden intern verdeeld en gebruikt om de scholen draaiende te houden.
- Gemeenten zijn in onze regio belangrijke partners. Met hen geven we handen en voeten aan het lokale en regionale educatieve beleid.

- Toeleverende scholen en instellingen zijn een belangrijke partner die een aanzienlijk deel van de basis leggen voor de leerlingen waar wij mee verder gaan. Een goede overdracht en waar mogelijk afspraken over doorlopende leerlijnen zijn van groot belang voor de leerlingen.
- Scholen, instellingen en stage bedrijven waar onze leerlingen instromen zijn een partij waar mee we frequent het overleg voeren om een soepele overgang mogelijk te maken. Terugkoppelen maakt het mogelijk om daar waar nodig ons eigen handelen bij te sturen.
- De samenwerkingsverbanden zijn partijen die met en voor ons zorg dragen voor een dekkend netwerk van ondersteuningsvoorzieningen.
- Eigen medewerkers brengen kennis en ervaring in, om de gewenste onderwijskwaliteit te kunnen leveren. Ze voeren het primaire proces (onderwijs) en de secundaire processen (ondersteuning) uit. Het is van groot belang verantwoord personeelsbeleid te voeren met het oog op welbevinden en gezondheid van de medewerkers.

5.12 Samenwerking

De samenwerking met verschillende partners in onze regio hebben we dit jaar volop gecontinueerd. De belangrijkste ontwikkelingen op dit terrein hebben betrekking op de samenwerkingsverbanden en zorginstellingen voor verstandelijk en meervoudig gehandicapten.

De Herman Broerenschool is aangesloten bij:

- Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Delflanden (PO2802 SWV Delflanden). De bestuurder van de Herman Broerenschool is lid van het dagelijks bestuur.
- Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Westland (PO2803 SPOW). De bestuurder van de Herman Broerenschool is lid van het dagelijks bestuur.
- Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Haaglanden (PO2815 SPPOH). De bestuurder van de Herman Broerenschool is lid van het algemeen bestuur.

Het Herman Broerencollege is aangesloten bij:

- Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs Delflanden (VO2809 Delflanden). De bestuurder van de Herman Broerenschool is lid van het bestuur en de algemene vergadering.
- Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs Westland (VO2808 SWVO Westland). De bestuurder van de Herman Broerenschool is lid van het dagelijks bestuur.
- Samenwerkingsverband Zuid-Holland West (VO2806 Haaglanden). De bestuurder van de Herman Broerenschool is lid van het algemeen bestuur.

Met twee zorginstellingen is een intensieve samenwerking:

Ipse de Bruggen

Op onze scholen zijn twee zorgbegeleiders vanuit Ipse de Bruggen werkzaam. Deze zorgbegeleiders adviseren de leraren over zaken als de zintuiglijke informatieverwerking van onze leerlingen, de TEACCH-methode, signaleringsplannen enz. Ook werken zij met EMB-leerlingen om vaardigheden te trainen. De zorgbegeleiders zijn er om samen met de leraar ervoor te zorgen dat de EMB-leerlingen op school datgene krijgen aangeboden wat passend is bij hun ontwikkeling.

In de zorggroepen van de locatie Delft zijn zorgmedewerkers van Ipse de Bruggen werkzaam. Zij ondersteunen en begeleiden de EMB-leerlingen in deze groepen.

Er is een (ambulante) leraar van de Herman Broerenschool werkzaam binnen de KDC's om de begeleiders daar te ondersteunen.

's Heeren Loo

Op 24 oktober 2016 zijn het Herman Broerencollege en 's Heeren Loo samen gaan werken in een tijdelijk gebouw op het terrein van het Westerhok in Monster. In dit gebouw zijn zowel VSO zorggroepen (met EMB-leerlingen) van het Herman Broerencollege als dagbestedingsgroepen van 's Heeren Loo gehuisvest.

In de zorggroepen van de locatie Westland zijn zorgmedewerkers van 's Heeren Loo werkzaam. Zij ondersteunen en begeleiden de EMB-leerlingen in deze groepen.

5.13 Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen

Door ons onderwijs leren wij onze leerlingen beter te functioneren in onze samenleving. Daarnaast besteden we aandacht in de lessen aan verantwoord omgaan met mensen en natuurlijke hulpbronnen, natuur en milieu. Energiebesparing is een punt van blijvende aandacht. We hebben als maatschappelijke instelling de plicht verantwoord te ondernemen. Bij nieuwbouw en verbouw van onze scholen zijn we alert op de gebruikte materialen. Dit betekent dat we kritisch zijn op de bedrijven met waarmee we samenwerken en dat wij ons telkenmale de vraag stellen of we integer en verantwoord aanbesteden. Ons gedrag moeten we altijd kunnen verantwoorden in het licht van onze maatschappelijke opdracht.

5.14 Organisatorische ontwikkelingen

Onze organisatie is volop in beweging. Belangrijke ontwikkelingen in 2017 waren onder meer:

Per 1 april 2017 is er een belangrijke wijziging in de managementstructuur doorgevoerd. De functie bovenschoolsdirecteur is verwijderd uit het functieboek. Hierdoor verkrijgen de locatiedirecteuren meer eigen verantwoordelijkheid en is er ruimte voor eigen beleid binnen de locatie. Om dit te verwezenlijken is het managementstatuut gewijzigd en is de functiebeschrijving locatiedirecteur aangepast. De Vereniging Ouderraad is per augustus 2017 gesplitst in twee deelraden: de VOR locatie Delft en de VOR locatie Westland.

5.15 Realisatie van de beleidsdoelen organisatie

Van de in het jaarplan 2017 genoemde doelen zijn de onderstaande doelen gerealiseerd:

- De locatie VSO Westerhonk heeft de samenwerking met de Zeebries en Advisium ('s Heeren Loo) geïntensiveerd.
- Op de locatie Delft is een klankbordgroep van ouders actief.
- De ouderraad is gesplitst. Elke locatie heeft nu zijn eigen ouderraad.
- Het protocol meldpunt datalekken is geïmplementeerd.
- Het integraal veiligheidsplan is geëvalueerd, geactualiseerd en vastgesteld.

In het jaarplan 2018 zijn onderstaande doelen opgenomen. De doelen die in 2017 niet gerealiseerd zijn, maken daar onderdeel van uit.

- De splitsing van de ouderraad wordt geformaliseerd. Elke ouderraad heeft zijn eigen statuten.
- De ontruimingsplannen van de locaties in het Westland zijn geactualiseerd.
- Het privacy protocol is aangepast op de Europese wetgeving.
- Office 365 wordt uitgerold over de organisatie.
- De administratie wordt geherstructureerd.
- Elke locatie heeft zijn eigen routeplanner gebaseerd op het document 'Routeplanning en schoolafspraken 2017'.
- De Herman Broerenstichting heeft een strategisch beleidsplan.
- Elke locatie heeft een eigen schoolplan dat voornamelijk samen met het team is gemaakt.

6 Onderwijs

6.1 Onderwijskundig beleid

De afzonderlijke locaties stellen gebaseerd op het schoolplan het jaarplan op. De verantwoording van de behaalde resultaten worden beschreven in de evaluatie van het jaarplan van de betreffende locatie.

Organisatie

Om het onderwijs aan de specifieke doelgroep ZML en EMB zo goed mogelijk te kunnen organiseren is er binnen elke locatie een managementteam. Het managementteam bestaat uit de locatiedirecteur, de intern begeleiders en de coördinator arbeidstoeleiding. Het managementteam zet alle inhoudelijke en organisatorische lijnen uit.

Het ontwikkelingsperspectief

Naast het managementteam heeft elke locatie een eigen Commissie van Begeleiding. De voorzitter van de Commissie van Begeleiding is de locatiedirecteur. Andere leden van de Commissie van Begeleiding zijn de psycholoog, de maatschappelijk werker en de jeugdarts. Op verzoek zijn ook de intern begeleider, de coördinator arbeidstoeleiding en/of leraren aanwezig bij de besprekingen. De Commissie van Begeleiding is verantwoordelijk voor de leerlingenzorg. Zij adviseren o.a. over het vaststellen en bijstellen van het ontwikkelingsperspectiefplan. Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor het multidisciplinair bespreken van leerlingen en toewijzen van extra ondersteuning.

In het ontwikkelingsperspectief staat de te verwachten uitstroombestemming en de onderbouwing daarvan. De onderbouwing bevat minimaal de factoren die het onderwijsproces belemmeren en bevorderen.

Kerdoelen ZML

De leerlingen van de Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege volgen onderwijs volgens de kerndoelen van het ZML, welke zijn aangepast volgens het wettelijk kader van het ministerie van OCW. Om bij het lesaanbod de juiste keuzes te maken gebruiken wij de leerlijnen voor het ZML van het Centrum Educatieve Dienst (CED). Hiermee willen we een optimale ontplooiing van de leerlingen bewerkstelligen om ze voor te bereiden op een actieve deelname aan de maatschappij op de gebieden wonen, werken, burgerschap en vrije tijd. Voor de leerlingen van het Herman Broerencollege bevorderen we bovendien dat zij uitstromen naar een voor hen passende plek. Dat kan variëren van een betaalde baan tot een beschermde belevingsgerichte omgeving.

6.2 Onderwijs en Kwaliteit

De Herman Broerenschool werkt op basis van het kwaliteitsrad dat samen met de KPC Groep is ontwikkeld. Aan het kwaliteitsrad ligt ten grondslag het INK-model. Het kwaliteitsrad is een verbeelding van het systeem van kwaliteit op onze scholen. Het rad symboliseert de beweging van het onderwijs. Kwaliteitszorg is een cyclisch proces met als doel integrale schoolontwikkeling. Het kwaliteitsrad is opgebouwd uit zeven tandwielen. Door aan een van de wielen te draaien, komen de andere wielen ook in beweging. De volgende tandwielen worden onderscheiden:

- Kwaliteit (PDCA) en Organisatiegedrag
- Belichten, richten, inrichten verrichten
- Missie, visie en strategische doelen
- Opbrengstgericht werken (schoolniveau)
- Handelingsgericht werken (groepsniveau)
- Personeel
- Samenwerking

Over de resultaten en de kwaliteit moet verantwoording worden afgelegd aan de ouders/verzorgers en aan de overheid via de Inspectie van het Onderwijs. Daartoe is het jaarplan opgesteld. Hierin zijn de beleidsvoornemens concreet uitgewerkt, gebaseerd op het schoolplan. Daarbij is rekening gehouden met resultaten uit voorgaande jaren o.a. op het gebied van onderwijsontwikkeling en leerlingentoebrengsten. Het nieuwe jaarplan wordt na evaluatie van het oude jaarplan opgesteld.

Tijdens managementgesprekken heeft de bestuurder met de locatiedirecteuren en de locatiecoördinator de voortgang van de ontwikkeling van de locatie en de onderwijsopbrengsten besproken.

6.2.1 Leerlingvolgsysteem

Om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen wordt binnen de school met het leerlingvolgsysteem ParnasSys gewerkt. Met behulp van dit leerlingvolgsysteem worden de opbrengsten op leerlingniveau, groepsniveau, schoolniveau en bestuursniveau in kaart gebracht. ParnasSys biedt de mogelijkheid om de leerling integraal te volgen en daarbij planmatig, doelgericht en handelingsgericht te werken. Voor de ontwikkeling van de leerlingen is het ontwikkelingsperspectief (OPP) leidend en de uitgangspunten van het OPP worden gekoppeld aan ParnasSys. Er wordt in beeld gebracht of de leerling zich volgens verwachting ontwikkelt en of er aanpassingen in zijn/haar lesaanbod gemaakt dienen te worden. Ouders/verzorgers ontvangen een rapportage met een overzicht van de leerlijnen.

6.3 Opbrengsten en resultaten

6.3.1 Overzicht algemene opbrengsten Herman Broerenschool

De uitstroommogelijkheden voor onze leerlingen in het SO zijn:

- Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO)
- Speciaal Basisonderwijs (SBO)
- Praktijk Onderwijs (PRO)
- Anders (andere ZML-school, zorginstelling, verhuisd of onbekend)

Uitstroom leerlingen Herman Broerenschool.

Vorm van uitstroom	2016-2017	2015-2016	2014-2015	2013-2014
VSO ZMLK	15	16	15	19
Speciaal basisonderwijs	0	0	2	2
Praktijkonderwijs	0	0	0	0
Anders (andere school, zorginstelling, verhuisd, onbekend)	2	6	3	5
Totaal aantal uitstromers	17	22	20	26

In onderstaande tabel is te lezen wat de te verwachte uitstroombestemming was, die is opgenomen in het ontwikkelingsperspectief twee jaar voorafgaand aan het moment van uitstroom.

	2016-2017
Onder het niveau dat was vastgesteld in het ontwikkelingsperspectief	1
Op het niveau dat was vastgesteld in het ontwikkelingsperspectief	16
Boven het niveau dat was vastgesteld in het ontwikkelingsperspectief	0
Onbekend	0
Totaal aantal uitstroom	17

6.3.2 Overzicht algemene opbrengsten Herman Broerencollege

De uitstroommogelijkheden van onze leerlingen in het VSO zijn:

- Praktijkonderwijs (PRO)
- Reguliere arbeid (wel/niet met subsidie)
- Beschut werken (Sociale Werkvoorziening)
- Arbeidsmatige dagbesteding
- Activiteitengerichte dagbesteding
- Anders (andere school, zorginstelling, verhuisd, onbekend)

Uitstroom leerlingen Herman Broerencollege.

Vorm van uitstroom	2016-2017	2015-2016	2014-2015	2013-2014
Praktijkonderwijs	1	0	1	0
Reguliere Arbeid (wel/niet met subsidie)	8	7	4	8
Beschut werken (Sociale werkvoorziening)	5	0	4	4
Dagbesteding: arbeidsmatig	7	9	13	14
Dagbesteding: activiteitengericht	4	7	6	3
Anders (andere school, zorginstelling, verhuisd, onbekend)	5	9	3	5
Totaal aantal uitstromers	30	32	31	34

In onderstaande tabel is te lezen wat de te verwachte uitstroombestemming was, die is opgenomen in het ontwikkelingsperspectief twee jaar voorafgaand aan het moment van uitstroom.

	2016-2017
Onder het niveau dat was vastgesteld in het ontwikkelingsperspectief	2
Op het niveau dat was vastgesteld in het ontwikkelingsperspectief	20
Boven het niveau dat was vastgesteld in het ontwikkelingsperspectief	6
Onbekend	2
Totaal aantal uitstroom	30

6.3.3 Opbrengsten certificaten Scholing Voor Arbeid

Het Herman Broerencollege biedt met SVA doelgerichte ondersteuning bij het toeleiden van leerlingen naar de arbeidsmarkt. De cursussen zijn branchegericht en erkend.

Wij bieden de volgende cursussen aan:

- Schoonmaken in de groothuishouding
- Werken in de keuken
- Winkelmedewerker
- Werken in de plantenteelt
- Werken in het groen
- Werken in de tomatenteelt

Daarnaast bieden wij in samenwerking met Verkeerschool van Buuren de opleiding aan voor het behalen van het certificaat Heftruck Chauffeur.

In onderstaande tabel is te lezen welke en hoeveel certificaten behaald zijn.

	2017	2016	2015
Schoonmaken in de groothuishouding	2	3	4
Werken in de keuken	5	4	3
Winkelmedewerker	3	2	6
Werken in de plantenteelt	0	1	2
Werken in het groen	6	0	6
Heftruckopleiding	1	1	5
Werken in de tomatenteelt	0	2	0

6.3.4 Tevredenheidsonderzoeken

In het kader van het kwaliteitsbeleid van de Herman Broerinstichting is in april 2017 een tevredenheidsonderzoek gehouden onder onze leerlingen van het Herman Broerencollege. We hebben hierbij gebruik gemaakt van een nieuw instrument dat speciaal is ontwikkeld voor het ZML door B&T in samenwerking met Speciaal Centraal (een samenwerking tussen verschillende scholen voor Speciaal Onderwijs Cluster 3 in de regio Midden Nederland).

In het totaal hebben 62 (85%) leerlingen van het Herman Broerencollege Delft en 57 (83%) leerlingen van het Herman Broerencollege Westland aan dit onderzoek meegewerkt. In het totaal kregen de leerlingen 17 vragen voorgelegd, onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Schoolklimaat.
- Onderwijsleerproces.
- Sociale veiligheid.

Hier geven wij een samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

De hoogste scores locatie Delft (maximale score is 4,0):

- De juf/meester vertelt duidelijk dat je iets goed hebt gedaan (score 3,6).
- De juf/meester weet wat jij goed kan (score 3,5).
- Als de juf/meester vertelt dat je iets beter op een andere manier kunt doen, dan is dat duidelijk (score 3,5)
- De juf/meester helpt jou goed als je iets vraagt (score 3,5).
- De regels op school zijn duidelijk (score 3,5).
- De leerlingen zijn blij over het omgaan met de juffen en meesters (score 3,5)

De hoogste scores locatie Westland (maximale score is 4,0):

- De juf/meester helpt jou goed als je iets vraagt (score 3,8).
- De leerlingen zijn blij over de uitleg van de juffen en meesters (score 3,7)
- De regels op school zijn duidelijk (score 3,7)
- De leerling is blij over wat je leert op school (score 3,6)
- De leerling voelt zich fijn op school (score 3,6)
- De leerling heeft het naar zijn/haar zin in de klas (score 3,6)
- De juf/meester weet wat jij goed kan (score 3,6)
- De juf/meester vertelt duidelijk dat je iets goed hebt gedaan (score 3,6).
- De leerlingen zijn blij over het omgaan met de juffen en meesters (score 3,6)

Volgens de Wet op de expertisecentra artikel 5a draagt het bevoegd gezag onder andere zorg voor veiligheid op school door het monitoren van de veiligheid van leerlingen op school met een instrument dat een representatief en actueel beeld geeft. Om een goed beeld te geven van de situatie op school is het van belang dat er een gestandaardiseerd instrument gebruikt wordt, dat tenminste een keer per schooljaar onder een representatief deel van de leerlingen wordt afgenomen. Het hier voorgenoemde tevredenheidsonderzoek voldoet aan al deze eisen. Dit onderzoek zal dan ook jaarlijks worden herhaald.

6.4 Inspectie

In 2017 zijn de scholen van de Herman Broerenstichting niet bezocht door de Inspectie van het Onderwijs. De Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege in Delft, Naaldwijk en Monster behouden daarmee het basistoezicht.

6.5 ICT

De Herman Broerenstichting maakt gebruik van de diensten van ITS IT Services Leidschendam. Eén dag per week is een systeembeheerder van ITS werkzaam op onze locaties om het systeem te onderhouden. Door ITS is een beheerplan gemaakt. Bijna alle klassen zijn voorzien van een touchscreen. In 2018 zullen ook de klassen van het SO Delft voorzien worden van touchscreens. Per klas zijn er minimaal twee leerlingcomputers. Voor de zorggroepen is er daarnaast de Acticomm. De Acticomm is een speciaal ontwikkeld computersysteem voor onze EMB-leerlingen bij wie 'normaal computeren' niet lukt. De Acticomm is voorzien van een touchscreen, verwerkt in een veilig meubel dat verrijdbaar en in hoogte in te stellen is.

6.6 Gespecialiseerde opvang

Voor de leerlingen van de locaties in Delft is gespecialiseerde opvang na school gerealiseerd in samenwerking met Ipse de Bruggen. Deze opvang vindt plaats buiten de school op de zorglocatie De Boomhut. Voor de leerlingen van de locatie VSO Westerhonk is vakantieopvang gerealiseerd. Deze opvang vindt plaats in onze school. Er wordt onderzocht of op woensdagmiddag ook opvang gerealiseerd kan worden.

6.7 Realisatie van de beleidsdoelen

Van de in het jaarplan 2017 genoemde doelen zijn de onderstaande doelen gerealiseerd en onderdeel geworden van ons onderwijsbeleid:

- Er is een methode t.b.v. de sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Praktijkvakken in het VSO zijn toegerust met de juiste methodes en materialen o.a.: Zedemo is uitgebreid en toegerust op de doelgroep.
- Het vak Wetenschap & Technologie is geïmplementeerd en de benodigde materialen (lego, ontdekdozen) zijn aangeschaft.
- Er wordt gewerkt volgens het methodeboek en de bestaande onderwijsbeleidstukken SO.
- In de SO-groepen wordt onderwijs geboden dat prikkelarm afgestemd is, zowel m.b.t. onderwijsaanbod als m.b.t. inrichting.
- De creatieve uitwisseling heeft vorm gekregen en de verschillende cultuurdisciplines zijn hierin geïntegreerd.

In het jaarplan 2018 zijn onderstaande doelen opgenomen. De doelen die in 2017 niet gerealiseerd zijn, maken daar onderdeel van uit.

- Er wordt opbrengstgericht gewerkt en de opbrengsten zijn goed in kaart gebracht.
- Het team is in staat om te analyseren, gebaseerd op harde data met o.a. de ZML-toetsen en kan dit omzetten naar praktisch handelen in de klas.

- Het eerste jaar van de implementatie van De Vreedzame School is afgerond. Op basis van de kernwaarden is een grondwet opgesteld. Er zijn teamtrainingen geweest en er heeft coaching in de klas plaatsgevonden.

7 Personeel

7.1 Introductie

De Herman Broerenstichting ziet haar medewerkers als haar kostbaarste kapitaal. Competente en betrokken medewerkers maken het onderwijs en dragen in hoge mate bij aan de kwaliteit van de organisatie en aan de kwaliteit van het onderwijs. Professioneel handelen, de individuele zorg voor leerlingen en het onderhouden van een op samenwerking gerichte relatie met ouders bepalen de aangeboden kwaliteit. Binnen ons personeelsbeleid komen de individuele belangen van onze medewerkers en onze organisatiebelangen bij elkaar. Wij geloven in een wisselwerking: goed werkgeverschap leidt tot gedreven medewerkers en zo tot een hoog onderwijsniveau.

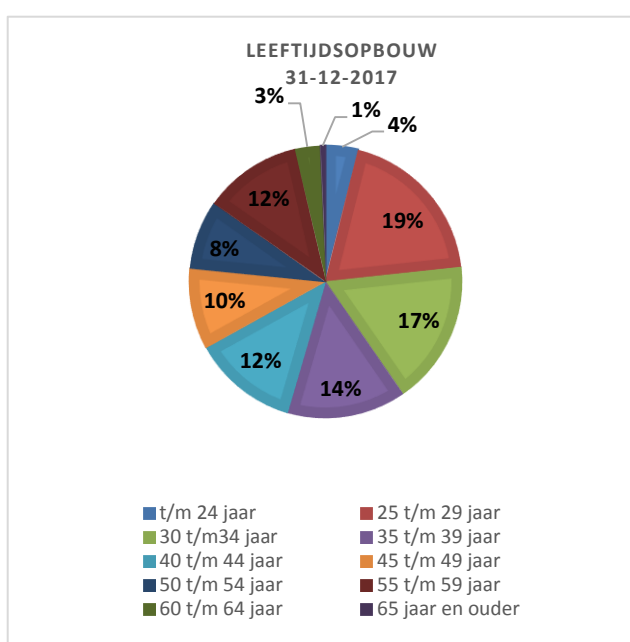
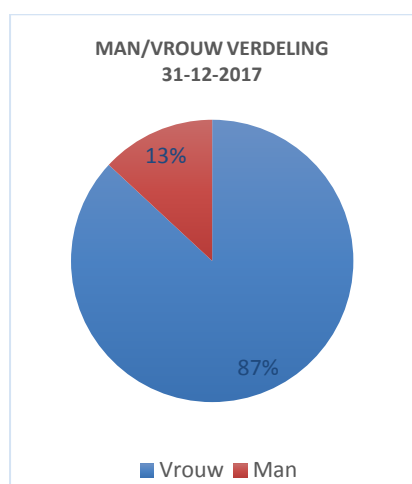
7.2 Bestuursformatieplan en werkgelegenheidsgarantie

Bij de toekenning van de financiële middelen wordt rekening gehouden met de schoolkenmerken, zoals: het aantal SO- en VSO-leerlingen, het aantal EMB-leerlingen, de leeftijd van de zeer jonge leerlingen en het aantal CUMI-leerlingen. De toekenning van de lumpsum vindt plaats op stichtingsniveau. Het bestuur van de stichting verdeelt de inkomsten vervolgens over de scholen.

Eind 2011 is de stichting, na instemming van de MR, overgegaan van ontslagbeleid naar werkgelegenheidsbeleid. In 2012 is Decentraal Georganiseerd Overleg (DGO) gevoerd om het sociaal statuut vast te stellen. In 2017 heeft geen DGO plaatsgevonden.

7.3 Samenstelling van het personeelsbestand

Op 31 december 2017 werken 107 medewerkers verdeeld over 79,93 fte bij de Herman Broerenstichting. Deze aantallen zijn exclusief externe medewerkers.

7.3.1 In- en uitstroom

Van onze medewerkers heeft 82,24% een vaste benoeming en 17,76% een tijdelijke benoeming met zicht op een vaste benoeming. In 2017 was de instroom 14,2 fte en de uitstroom 11,02 fte. Procentueel is de instroom 17,76% en de uitstroom 13,78%.

7.4 Functies en functiemix

Het functieboek bevat een overzicht van de functies die bij de Herman Broerenstichting beschikbaar zijn en biedt daarmee inzicht in de loopbaanmogelijkheden binnen de Herman Broerenstichting. In verband met het vertrek van de bovenschools directeur is de organisatiestructuur van de directie aangepast en daarmee ook het functieboek. De functie van bovenschools directeur is vervallen, de functiebeschrijving van de locatiedirecteur is hierop aangepast en de functiebeschrijving bestuursmedewerker P&O is aangepast naar bestuursmedewerker Personeel. Tevens is de functie administratief medewerker bestuursbureau toegevoegd aan het functieboek. De functie bestuursassistent is herschreven. Alle functies zijn volgens het FUWA systeem gewaardeerd. De functies van psycholoog, maatschappelijk werker en psychologisch assistent zijn, in verband met het vervallen van de functie bovenschools directeur, aangepast op het afleggen van verantwoording.

Bij de start van het schooljaar 2017/2018 op 1 september 2018 ziet het functiebouwwerk er als volgt uit:

Schaal		Totaal	fulltime	parttime
LB	Leraar LB	38,06 fte	18	26
LB	Vakleraar bewegingsonderwijs	1.93 fte	1	1
LC	Leraar LC	0.93 fte	0	1
DC	Locatiedirecteur	0.05 fte	1	0
0002	Assistent facilitair medewerker	0.70 fte	0	1
0004	Onderwijsassistent	27.45 fte	0	40
0004	Administratief medewerker	1.40 fte	0	2
0005	Facilitair medewerker	1.10 fte	1	0
0005	Administratief medewerker bestuursbureau	0.80 fte	0	0
0006	Psychologisch assistent	0.80 fte	0	1
0007	Leraarondersteuner	0.40 fte	0	1
0008	Logopedist	1.20 fte	0	2
0008	Bestuursassistent	0,95 fte	0	1
0008	Maatschappelijk werker	0.80 fte	0	1
0010	Bestuursmedewerker Financiën	1.00 fte	1	0
0010	Bestuursmedewerker Personeel	0.94 fte	0	1
0011	Psycholoog	0.80 fte	0	1
B3	Bestuurder	1.00 fte	1	0

7.4.1 Functiemix

Met het Convenant Leerkracht hebben sociale partners en de minister van OCW afgesproken dat versterking van de aantrekkelijkheid van het beroep leraar nodig is. De functiemix is onderdeel van het convenant. De afgelopen jaren zijn wij aan de slag gegaan met de invoering van de functiemix.

Conform afspraak van de minister van OCW en sociale partners moet per 1 augustus 2014 minimaal 14% van de leraren binnen de Herman Broerenstichting in een LC functie benoemd zijn. Met de pensionering van een LC leraar is het percentage in 2017 gedaald van 4,38% in 2016 naar 2.38% in 2017.

Aantal leraren	LC realisatie 31-12-2017	LC doel 14% 31-12-2018
Totaal LB/LC leraren	39,2927 fte	39,2927 fte
LC leraren	0.9349 fte (2,38%)	5.5 fte (14%)

7.4.2 Participatiebanen

Ten aanzien van de Participatiewet is de vastgestelde norm 1,93% (1.527 fte) van 79.93 fte per 31 december 2017. Tot nu toe hebben wij hiervan 0.7 fte gerealiseerd. In uiterlijk 2018 moet nog ruim 0.8 fte via de wet op de banenafpraak aan functies worden ingevuld.

7.4.3 Detacheringen

Voor de tijdelijke invulling van openstaande vacatures hebben wij in 2017 via detacheringsbureaus gebruik gemaakt voor de inhuur van leraren (2.20 fte) en een interim locatiedirecteur (0.8 fte).

Vanuit de Herman Broerenstichting zijn twee leraren (0.79 fte) als ambulant ondersteuner ingezet voor de samenwerkingsverbanden PO Westland en VO Westland.

Vanuit Ipse de Bruggen zijn twee zorgbegeleiders werkzaam op de locaties Delft en Westland en drie zorgmedewerkers op de locatie Delft. De zorgbegeleiders worden bekostigd vanuit de reguliere middelen. De zorgmedewerkers worden bekostigd vanuit de reguliere middelen dan wel vanuit de eigen reserves.

Vanuit 's Heeren Loo zijn twee zorgmedewerkers werkzaam op de locaties in het Westland. De zorgmedewerkers worden bekostigd vanuit de reguliere middelen dan wel vanuit de eigen reserves.

In 2014 hebben wij in samenspraak met onze REC-partners besloten tot belastingaangifte van de salariskosten van de REC manager en secretariaal medewerker REC over de jaren 2009 t/m 2014. Wij hebben hiertoe besloten, omdat de wetgeving onduidelijk was of deze detacheringen nu wel of niet onder het belastingvrije tarief zouden vallen. In 2017 heeft het Hof Den Haag uitspraak gedaan voor het jaar 2014. Het hof is van

oordeel dat de detachering van medewerkers aan het REC BTW-vrijgesteld heeft mogen plaatsvinden. De Belastingdienst moet nog steeds reageren op hoe zij die uitspraak gaat toepassen op de jaren 2009 t/m 2013. We blijven het proces volgen en hopen op een definitieve afwikkeling in 2018.

7.5 Vervanging

Vanaf augustus 2015 is de Herman Broerenstichting niet langer verzekerd bij het Vervangingsfonds en is daarmee eigen risicodragers. Na uitgebreid onderzoek bleek dat de premie van de verplichte aansluiting aanzienlijk hoger was dan het bedrag dat het bestuur van de Herman Broerenstichting per schooljaar declareerde. Van het geld dat hiermee wordt uitgespaard is extra formatie beschikbaar, waardoor elke locatie bovenop de formatie een leraar en een onderwijsassistent voor ieder 0.8 fte extra heeft. Deze extra formatie is beschikbaar voor de vervanging van afwezige teamleden.

7.5.1 Vacatures

Tot voor kort was er geen schaarste op de arbeidsmarkt en konden openstaande vacatures voor de leraarfunctie binnen een redelijke termijn worden ingevuld. Inmiddels is de arbeidsmarkt veranderd en is er een tekort aan leraren, waardoor vacatures langer openstaan. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de wervings- en selectieprocedure waarbij er binnen een groter bereik geadverteerd wordt. Gezien het natuurlijk verloop binnen onze organisatie krijgen nieuwe medewerkers een tijdelijke benoeming, die bij goed functioneren kan worden omgezet in een vast dienstverband. Zo kunnen we medewerkers aan ons binden en aantrekkelijker zijn voor potentiële medewerkers.

Om de komende jaren een goede personele bezetting te kunnen blijven waarborgen, zal verder onderzocht worden welke mogelijkheden de Herman Broerenstichting kan benutten om over voldoende leraren te kunnen blijven beschikken.

7.6 Ziekteverzuim

jaar	ziekteverzuim landelijk [WEC OP]	ziekteverzuim OP Herman Broerenstichting	ziekteverzuim OOP Herman Broerenstichting
2017	Nog niet bekend	6,41%	7%
2016	7,0 %	3,29%	5,75%
2015	7,0 %	4,25%	4,79%
2014	6,4%	3,4 %	10,7 %
2013	7,0 %	4,7 %	6,9 %

Het verzuimpercentage in 2017 is zowel in de functiecategorie OP als OOP gestegen ten opzichte van 2016. De stijging is met name terug te vinden in het langdurig verzuim > zes maanden tot twee jaar. Bij de leeftijdscategorie 25 jaar tot en met 34 jaar is het ziekteverzuimpercentage fors gestegen (van 5,50% in 2016 naar 11,24% in 2017). Deze leeftijdscategorie is de grootste groep medewerkers (42 van 124 medewerkers). Van het ziekteverzuimpercentage van 6,40% is 0.51% kortdurend verzuim.

De verzuimbegeleiding wordt uitgevoerd volgens het eigen-regie model, de Herman Broerenstichting wordt hierbij ondersteund door de ArboUnie. Maandelijks vindt het spreekuur van de bedrijfsarts op locatie plaats. Aansluitend aan het spreekuur wordt sociaal medisch overleg gevoerd tussen de locatiedirecteuren, de bedrijfsarts en de bestuursmedewerker Personeel waarin de terugkoppelingen van het spreekuur en de adviezen met betrekking tot de ziekteverzuimbegeleiding worden besproken.

7.7 Beleid inzake uitkeringen en ontslag

Het bestuur van de Herman Broerenstichting houdt zich aan de wettelijke regels en de geldende CAO bij ontslag. Voor de medewerkers van de Herman Broerenstichting is de regeling werkgelegenheidsbeleid conform CAO PO van toepassing.

Benoemingen voor bepaalde tijd worden aangegaan op basis van de ontslaggronden genoemd in het reglement van het Participatiefonds.

Voor de in de CAO genoemde ontslaggronden wordt per ontslagsituatie bepaald op welke wijze ontslag volgt. Indien er sprake is van ontslag op basis van disfunctioneren, wordt bij de dossieropbouw rekening gehouden met de in het reglement van het Participatiefonds genoemde inspanningsverplichting van de werkgever. Bij ontslag wegens disfunctioneren wordt in eerste instantie een beëindigingsovereenkomst aangeboden door het bestuur. De betreffende medewerkers krijgen minimaal het bedrag conform reglement Participatiefonds voor een outplacementtraject. Tevens wordt de ontheffing herbenoemingsverplichting eigen wachtgelder door de medewerkers ondertekend.

Bij alle ontslagen, ook indien een medewerker ontslag op eigen verzoek indient, wordt altijd een vergoedingsverzoek bij het Participatiefonds ingediend. De tot nu toe ingediende vergoedingsverzoeken zijn alle door het Participatiefonds toegewezen.

7.8 Professionalisering

Persoonlijke ontwikkeling van personeelsleden neemt binnen de Herman Broerenstichting een belangrijke plaats in. Door scholing kunnen individuele competenties ontwikkeld en versterkt worden. De zelfontplooiing van onze medewerkers komt ten goede aan de onderwijskwaliteit. De ontwikkelingsdoelen van de school zijn in het jaarplan vastgesteld. De benodigde professionalisering wordt in teamverband en op individueel niveau gerealiseerd. Een zorgvuldige afweging tussen de professionele ontwikkelingswensen van de medewerker en de ontwikkelingsdoelen van de organisatie vindt plaats tijdens het functioneringsgesprek.

Naast het professionaliseringsaanbod dat aan alle teamleden jaarlijks wordt aangeboden, hebben teamleden ook de mogelijkheid tot het volgen van individuele professionalisering. Teamleden die individuele professionaliseringsactiviteiten volgen kunnen voor een onkostenvergoeding in aanmerking komen. In de begroting is hiervoor een bedrag gereserveerd.

Met de komst van de verplichte registratie van leraren in het registerleraar wordt bij de inkoop van trainingen/cursussen/workshops naar accreditatie van de aanbieders gevraagd.

Verlaat een teamlid de school binnen drie jaar nadat hij/zij de professionaliseringsactiviteit heeft afgesloten, dan wordt een evenredig deel terugbetaald.

Het ministerie bood ook in 2017 weer de mogelijkheid om een Lerarenbeurs aan te vragen. Dit jaar hebben twee leraren een aanvraag voor de Lerarenbeurs ingediend voor het volgen van de opleiding Master EN.

Twee onderwijsassistenten volgen de PABO met gebruikmaking van de stimuleringsregeling onderwijsassistenten. Een leraar is gestart met de opleiding tot schoolleider startbekwaam. Drie onderwijsassistenten hebben de MBO LACCS opleiding gevolgd. Een leraar met als taak intern begeleider is gestart met de opleiding practitioner beeldbegeleiding.

In 2017 is gestart met de invoering van De Vreedzame School, op diverse studiemiddagen hebben de teamleden hiervoor trainingen gevolgd.

De directieleden en intern begeleiders zijn gestart met een training bij ParnasSys voor het optimaal benutten van de mogelijkheden van ParnasSys en van de module leerlijnen bij het versterken van de onderwijskwaliteit en de kwaliteit van de leerlingenzorg.

7.9 Realisatie van de beleidsdoelen

Van de in het jaarplan 2017 genoemde doelen zijn de onderstaande doelen gerealiseerd en zijn onderdeel geworden van ons personeelsbeleid:

- Het managementstatuut is aangepast aan de nieuwe organisatiestructuur.
- Circa 40% van de teamleden heeft de scholing omgaan met agressie en conflicthantering gevolgd.
- De aanbevelingen uit het onderzoek naar het beleid duurzame inzetbaarheid zijn uitgewerkt.
- Het taaktoedelingsformulier is voor alle medewerkers bruikbaar.
- De werving- en selectieprocedure is aangepast.

In het jaarplan 2018 zijn onderstaande doelen opgenomen. De doelen die in 2017 niet gerealiseerd zijn, maken daar onderdeel van uit.

- Ontwikkeling beleid met betrekking tot preventief handelen op gedrag.
- De bekwaamheidseisen voor leraren zijn opgenomen in de vaardigheidsmeter.
- Opstellen lange termijn visie met betrekking tot de professionalisering.
- Pilot inzet uren duurzame inzetbaarheid start in het schooljaar 2018/2019.
- De nieuwe vaardigheidsmeter voor leraren kan worden afgenomen.
- De vaardigheidsmeter is aangepast op de zorggroepen.
- Het professioneel statuut is opgesteld.
- De leraren zijn geïnformeerd over het lerarenregister.
- De bereikbaarheid van informatie over personele ontwikkelingen is vergroot.
- De mogelijkheden om de personele bezetting in de zorggroepen anders in te richten zijn volledig onderzocht.

8 Huisvesting

8.1 Onderwijshuisvesting

Goede huisvesting is van belang voor het goed functioneren van leerlingen en personeel.

Daarom streven we ernaar de kwaliteit van huisvesting steeds naar een hoger niveau te tillen.

Sinds 1 januari 2015 heeft de Herman Broerenstichting de wettelijke verplichting om zorg te dragen voor het totale onderhoud van haar scholen. De gemeenten behouden daarnaast nog steeds hun zorgplicht en zijn daardoor verantwoordelijk voor (tijdelijke) nieuwbouw.

In overleg met de locatiedirecteuren en de facilitair medewerker doet de Herman Broerenstichting er alles aan de scholen goed te onderhouden.

8.2 Schoollocaties

De scholen van De Herman Broerenstichting waren in 2017 gehuisvest in vier gebouwen. De Herman Broerenstichting is verantwoordelijk voor het onderhoud van deze gebouwen. Voor het gebouw in Monster geldt een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid samen met 's Heeren Loo, de andere gebruiker van het gebouw. Met betrekking tot ieders verantwoordelijkheid is hiervoor een beheer- en exploitatieovereenkomst opgesteld.

In 2017 zijn voor alle gebouwen de meerjarenonderhoudsplannen vernieuwd. De informatie uit deze onderhoudsplannen wordt gebruikt in de meerjarenbegroting.

8.3 Ondersteuning

Het beheren van schoolgebouwen is niet eenvoudig en vereist specialistische kennis. Scholen hebben immers te maken met wettelijke regelgeving en met aan regels gebonden inkomsten.

De benodigde specialistische kennis verzorgt De Herman Broerenstichting door samenwerking met Inventief Bouwmanagement en Bouw & Organisatie in Monster, WNS Architecten in Wateringen en Marino Water Advies in Alphen aan den Rijn. Bouw & Organisatie ondersteunt de Herman Broerenstichting bij o.a. het opstellen van de meerjarenonderhoudsplannen. Met dit bureau is een meerjarenonderhoudsplan voor de periode 2017 – 2031 opgesteld.

8.4 Realisatie van de beleidsdoelen

In 2017 zijn de volgende beleidsdoelen gerealiseerd:

- Voor de locatie SO Delft is een Risicoanalyse & Beheersplan Legionellapreventie voor de drinkwaterinstallatie uitgevoerd.
- Voor de locatie VSO Delft is een Risicoanalyse & Beheersplan Legionellapreventie voor de drinkwaterinstallatie uitgevoerd.
- De meerjarenonderhoudsplannen voor alle locaties zijn opnieuw opgesteld.
- De huisvesting voor de locatie SO Westland is verbeterd door de klaslokalen opnieuw te schilderen, de plafonds en verlichting te vernieuwen. Ook beschikken de groepen nu over touchscreens.

In het jaarplan 2018 zijn onderstaande doelen opgenomen. De doelen die in 2017 niet gerealiseerd zijn, maken daar onderdeel van uit.

- In 2018 zullen de hal en de bijbehorende kantoren van de locatie SO/VSO Westland worden gerestyled en opnieuw worden ingericht.
- Er wordt een snoezelruimte gerealiseerd in de locatie SO Westland.
- De teamkamer locatie SO/VSO Westland wordt opnieuw ingericht.
- Een drietal klaslokalen locatie VSO Westland wordt geleverd.
- Er zal veel aandacht uitgaan om de tekortkomingen die gevonden zijn bij de risicoanalyse legionellapreventie op te lossen.
- Locatie SO-Delft wordt voorzien van touchscreens.

9 Financiën

9.1 Financieel beleid

Het financiële beleid van de Herman Broerenstichting is gericht op het behoud van een gezonde financiële positie.

9.1.1 Financiële kaders

Een gezonde financiële positie vormt een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de doelstellingen van de stichting. Financiële aspecten vormen dan ook een integraal onderdeel van de beleidsterreinen. Bij de vormgeving van het financiële beleid hanteert de Herman Broerenstichting de volgende algemene uitgangspunten:

- Het behouden van de gezonde (financiële) positie.
- Het financieel onderhouden van (meerjarig) beleid.
- Het voeren van een transparante financiële administratie.

De stichting maakt gebruik van een checklist interne beheersing. De meerjarenbegroting is ontleend aan de planning & controlcyclus en de uitkomsten van de kwartaalrapportages worden besproken met het College van Bestuur, de directie en de Raad van Toezicht. Tenslotte komt naar voren dat er op het gebied van AO/IC een scheiding bestaat tussen inkoop en controle van de voorraad. Inkopen en aanbesteden gebeuren volgens vastgesteld beleid dat voldoet aan nationale en Europese wet- en regelgeving.

Toekenning van de financieringsgelden vanuit het ministerie vindt plaats op stichtingsniveau. De gelden staan geheel ter beschikking van de stichting. De leerlingaantallen vormen de basis voor de bekostiging en zijn leidend voor de berekening van de benodigde formatie en toekenning van middelen. Bij de berekening van de formatie wordt rekening gehouden met schoolkenmerken (zie 7.2).

Giften worden in overleg met de Vereniging Ouderraad besteed aan situaties of middelen die rechtstreeks ten goede komen aan de leerlingen van de school. Als er sponsoring plaatsvindt van activiteiten of middelen vindt deze plaats in overeenstemming met de door de overheid gestelde richtlijnen. Het bestuur ontvangt en beheert geen middelen van ouders van leerlingen.

Vanwege de gunstige liquiditeit worden investeringen uit eigen middelen voldaan. Het beleid is dat, als in enig jaar of maand een te groot beslag op de liquiditeit plaatsvindt, een spreiding in de aanschaf van nieuwe investeringen wordt aangebracht. De investeringen worden bewaakt op basis van de liquiditeitsbegroting en zijn afgestemd vanuit een in de meerjarenbegroting opgenomen financieel perspectief.

9.1.2 Realisatie van de beleidsdoelen

In 2017 zijn de volgende resultaten geboekt die het financieel beleid versterken :

- Er is een inkoop- en aanbestedingsbeleid opgesteld. In het beleid zijn de regels voor zowel nationale als Europese aanbesteding meegenomen.
- Het treasurystatuut is geëvalueerd. Aanpassingen zijn niet nodig geweest.

De volgende doelstellingen voor 2017 zijn deels of niet behaald en vormen onderdeel van het jaarplan 2018:

- Het aanpassen van diverse rapportages met als doel de stuurfunctie te vergroten.
- Er is een handboek inkoopproces opgesteld.

9.2 Financiële kengetallen

Met betrekking tot de solvabiliteit, liquiditeit, rentabiliteit, het weerstandvermogen en de huisvestingsratio vermelden wij onderstaande kengetallen:

Kengetal	2017	2016	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Solvabiliteit	83%	82%	kleiner dan 30%
Liquiditeit (current ratio)	4,10	3,73	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit (1-jarig)	-1,1%	-1.2%	lager dan -10%
Weerstandvermogen	61%	66%	kleiner dan 5%
Huisvestingsratio	5,2%	5,7%	groter dan 10%

Hierna volgt een omschrijving van de kengetallen inclusief berekening.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen het eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de instelling op langere termijn aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. Om de solvabiliteit te bepalen zijn er twee berekeningen.

Definitie solvabiliteit 1: Eigen vermogen gedeeld door het totale vermogen.

Omschrijving	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
Eigen vermogen		3.604.367		3.671.125
Totaal vermogen		4.440.731		4.594.842
Kengetal		81%		80%

Definitie solvabiliteit 2: Eigen vermogen en voorzieningen gedeeld door het totale vermogen.

Omschrijving	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
Eigen vermogen	3.604.367		3.671.125	
Voorzieningen	107.841		75.574	
Som eigen vermogen en voorzieningen		3.705.619		3.746.699
Totaal vermogen		4.440.731		4.594.842
Kengetal		83%		82%

Definitie 2 van de solvabiliteit geeft aan dat 83% van het totale vermogen uit eigen vermogen ofwel reserves en voorzieningen bestaat, hetgeen inhoudt dat slechts 17% van het totale vermogen gefinancierd wordt met vreemd vermogen.

De solvabiliteit is voor 2017 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie (ondergrens 30%). In vergelijking met 2016 is de solvabiliteitspositie gestegen. Er is relatief minder vreemd vermogen in 2017.

Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

Definitie liquiditeit: De verhouding tussen de vlottende activa (som van liquide middelen en vorderingen) en de kortlopende schulden.

Omschrijving	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
Liquide middelen	2.458.014		2.005.209	
Vorderingen	463.233		1.059.207	
Vlottende activa		2.921.247		3.064.416
Kortlopende schulden		712.989		822.549
Kengetal		4,10		3,73

De liquiditeitsratio geeft aan dat 4,10 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden.

De stichting heeft op 31 december 2017 de beschikking over € 2.458.014 aan liquide middelen en heeft daarnaast € 463.233 openstaan aan nog te ontvangen bedragen. Deze bedragen zijn binnen één jaar opeisbaar, waardoor kan worden voldaan aan de openstaande schulden die binnen één jaar voldaan moeten zijn, te weten € 712.989. Overigens is in bovenstaande berekening geen rekening gehouden met de in de voorzieningen opgenomen verplichtingen.

De liquiditeit is voor 2017 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie (ondergrens 0,75). In vergelijking met 2016 is de liquiditeitspositie gestegen. Dat komt doordat er eind 2017 relatief minder kortlopende schulden openstaan.

Rentabiliteit

De rentabiliteit geeft de verhouding aan tussen het resultaat en de totale baten.

Definitie rentabiliteit: Resultaat gedeeld door de totale baten (inclusief financiële baten).

Omschrijving	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
<i>Resultaat</i>		-66.757		-65.374
Totaal baten	5.870.322		5.548.748	
Financiële baten	2.129		8.419	
<i>Som totaal baten inclusief fin. baten</i>		5.872.451		5.557.167
Kengetal 1-jarig		-1,1%		-1,2%

De rentabiliteit geeft aan hoeveel van de totale opbrengsten omgezet wordt in het uiteindelijke resultaat. De stichting heeft met de totale baten, te weten € 5.872.451, een resultaat behaald van - € 66.757. Dit houdt in dat er naast de inzet van elke euro die ontvangen en besteed wordt afgerond € 0,01 wordt ingeteerd op de reserves. In vergelijking met 2016 is de rentabiliteitspositie verbeterd.

Voor de rentabiliteit heeft de onderwijsinspectie een drietal signaleringsgrenzen opgesteld. De signaleringsgrens voor de laatste 3 jaar is 0%, voor de laatste 2 jaar +/- 5% en voor dit boekjaar +/- 10%. De stichting komt enkel over de laatste 3 jaar boven de signaleringsgrens uit. Dat komt door de inhaalslag voor onderhoud (verbouwing van het VSO Delft) die in 2015 heeft plaatsgevonden.

De rentabiliteit moet wel in samenhang met de solvabiliteit worden bekeken. Er is nog voldoende vermogen aanwezig om deze tekorten op te kunnen vangen. Dit is ook zichtbaar bij het weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft het vermogen aan om niet-voorziene tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen.

Definitie (onderwijsinspectie) weerstandsvermogen: Het eigen vermogen gedeeld door de totale baten (inclusief financiële baten)

Omschrijving	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
<i>Eigen vermogen</i>		3.604.367		3.671.125
Totaal baten	5.870.322		5.548.748	
Financiële baten	2.129		8.419	
<i>Som totaal baten inclusief fin. baten</i>		5.872.451		5.557.167
Kengetal		61%		66%

Bij de toepassing en verankering van het risicomanagement in de organisatie en het goed functioneren van de planning & control cyclus blijven altijd restrisico's achter. Voor het opvangen van de mogelijke financiële effecten moet het bestuur voldoende weerstandsvermogen hebben.

Het weerstandsvermogen is voor 2017 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie (ondergrens 5%). In vergelijking met 2016 is het weerstandsvermogen gedaald. Dat komt door het negatief resultaat en tegelijkertijd fors hogere baten.

Overigens als de materiële vaste activa in mindering worden gebracht op het eigen vermogen dan is er een weerstandvermogen van 36% (2017) en 39% (2016).

Huisvestingsratio

Het kengetal "huisvestingsratio" geeft de verhouding weer tussen de huisvestingslasten en de totale lasten (inclusief financiële lasten).

Definitie huisvestingsratio: Som van de huisvestingslasten en afschrijvingen gebouwen en terreinen gedeeld door som van de totale lasten (inclusief financiële lasten).

Omschrijving	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
Huisvestingslasten	264.118		274.538	
Afschrijvingen gebouwen en terreinen	47.489		45.136	
<i>Som van huis.last. en afschr. geb.& ter.</i>		311.607		319.674
Totale lasten	5.939.208		5.622.541	
Financiële lasten	-		-	
<i>Som totale lasten en financiële lasten</i>		5.939.208		5.622.541
Kengetal		5,2%		5,7%

De huisvestingsratio is voor 2017 kleiner dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie (bovengrens 10%). In vergelijking met 2016 is de huisvestingsratio gedaald. Dat heeft te maken met lagere huisvestingslasten in combinatie met flink hogere lasten.

9.3 Treasuryverslag

Het treasurybeleid vindt plaats binnen de kaders van de "Regeling beleggen, lenen en derivaten OC&W 2016". Het treasurystatuut van de Herman Broerenstichting is conform deze regeling opgesteld (goedkeuring Raad van Toezicht d.d. 20-12-2016 en bestuursbesluit d.d. 17-01-2017). In dit statuut wordt het treasurybeleid uiteengezet en een beschrijving gegeven van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het kader van de treasuryfunctie.

Net als voorgaande jaren is er terughoudend met de overtollige middelen omgegaan. Er is enkel gebruik gemaakt van rekening courant en spaarrekeningen. Deze producten zijn afgenomen bij instellingen die aan de voorwaarden voldoen zoals beschreven in het treasurystatuut. Verder zijn er geen leningen aangetrokken en is er ook geen gebruik gemaakt van derivaten.

Hieronder volgt een overzicht per balansdatum van diverse beleggingen met vergelijkende cijfers van het voorgaande jaar.

Omschrijving	31 december 2017		31 december 2016		Looptijd
	€	€	€	€	
Rabobank rekening courant	143.711		65.260		Dir. opeisbaar
ING rekening courant	174.603		4.231		Dir. opeisbaar
<i>Subtotaal rekening courant</i>		318.313		69.941	
Rabobank spaarrekening	1.498.661		1.297.915		Dir. opeisbaar
ING spaarrekening	639.177		636.504		Dir. opeisbaar
<i>Subtotaal spaarrekeningen</i>		2.137.838		1.934.419	
Totaal		2.456.151		2.003.910	

9.4 Analyse van het resultaat

Hierna volgt een overzicht met de afwijkingen ten opzichte van de begroting. Zie daarna de tekstuele toelichting.

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Afwijking 2017
	€	€	€
Baten			
Rijksbijdragen OC&W	5.553.439	5.310.105	243.334
Overige overheidsbijdragen	30.731	29.636	1.095
Overige baten	286.152	197.500	88.652
Totaal baten	5.870.322	5.537.243	333.081
Lasten			
Personele lasten	5.137.127	4.875.075	262.052
Afschrijvingen	162.192	173.096	-10.671
Huisvestingslasten	264.118	313.991	-49.873
Overige instellingslasten	375.538	336.302	39.236
Totaal lasten	5.939.208	5.698.464	240.744
Saldo baten en lasten	-68.886	-161.223	92.337
Financiële baten en lasten	2.129	4.700	-2.571
Resultaat	-66.757	-156.523	89.766

Toelichting op het nettoresultaat

In 2017 was een negatief resultaat begroot van - € 156.523 door de start van een nieuwe groep locatie VSO Westerhonk, een interim locatiedirecteur Delft en een niet dekkende bekostiging van de zorgmedewerkers. Het gerealiseerde resultaat in 2017 komt € 89.766 beter uit. Dat komt doordat de baten relatief meer zijn toegenomen dan de lasten. De belangrijkste oorzaken worden hierna genoemd in de toelichting op de baten en lasten.

Toelichting baten

De totale baten zijn € 333.081 hoger dan begroot. Het grootste deel komt door meer rijksbijdragen OC&W (+ € 243.334). De overige overheidsbijdragen en overige baten zijn € 1.095 respectievelijk € 88.652 hoger dan begroot.

Rijksbijdragen OC&W

De rijksbijdragen OC&W vallen ten eerste hoger uit door meer personele bekostiging. In totaal vallen deze door bijstellingen € 162.640 hoger uit. De grootste bijstelling was voor het schooljaar 2016/2017 (+2,26%).

De prestatiebox, de bijzondere bekostiging EMB en een vergoeding vanuit de lerarenbeurs, zorgen daarnaast voor een meevaller van € 31.263. Wat de bijzondere bekostiging EMB betreft zijn er meer leerlingen geweest die in aanmerking komen en er is sprake van hogere tarieven.

Een laatste grote factor zijn de overige inkomsten van de samenwerkingsverbanden. In totaal is er voor meer € 34.855 ontvangen voor onder andere kwaliteitsverbeteringen en extra ondersteuning in verband met zwaardere problematiek.

Overige overheidsbijdragen

De overige overheidsbijdragen vallen hoger uit door meer vergoeding voor de exploitatie van de gymzalen.

Overige baten

Dat de overige baten per saldo met € 83.652 hoger uitvallen is toe te schrijven aan het ESF-project arbeidstoeleiding voor de jaren 2015 en 2016. De subsidie voor het jaar 2017 is niet meegenomen in de realisatie, omdat er geen enkele vorm een beschikking is ontvangen. In de begroting was rekening gehouden met een subsidiebedrag van € 60.000.

Toelichting lasten

De totale lasten zijn € 240.744 hoger dan begroot. Dat komt door de personele lasten (+ € 262.052). Verder is € 39.236 meer uitgegeven aan overige instellingslasten. Meevallers in de lasten zijn er weer bij de afschrijvingen (- € 10.671) en huisvestingslasten (- € 49.873).

Personele lasten

Drie zaken die voor een groot deel verantwoordelijk zijn voor de overschrijding van de personele lasten zijn de inhuur van een interim-locatie directeur, inhuur van leraren via een extern bureau en een voorziening voor langdurig zieken.

De interim-locatiedirecteur was langer nodig dan begroot, door niet verwachte ontwikkelingen. De kosten kwamen hierdoor ongeveer € 140.000 hoger uit dan begroot.

Door het lerarentekort heeft de stichting gebruik moeten maken van een detacheringsbureau om leraren (tijdelijk) in te huren. De kosten hiervoor waren ongeveer € 127.000 meer in vergelijking met een leraar in vaste dienst.

Tenslotte is er een voorziening voor langdurig zieken getroffen voor ongeveer € 32.000. De voorziening langdurig zieken is gevormd voor de verplichte loondoorbetaling gedurende de periode van ziekte of arbeidsongeschiktheid voor betreffende medewerkers.

Een aantal plussen in de personele lasten hebben deze overschrijdingen deels kunnen compenseren. Vandaar dat de overschrijding uitkomt op € 262.052.

Afschrijvingen

De afschrijvingslasten komen € 10.903 lager uit, omdat niet alle begrote investeringen uitgevoerd zijn. Zo stond er in de investeringsbegroting bijvoorbeeld een bedrag voor ICT, 30 tablets en een update van de website/intranetsite. Deze investeringen zijn doorgeschoven naar 2018.

Huisvestingslasten

Dat de huisvestingslasten € 49.873 lager zijn, komt voornamelijk door minder uitgaven voor onderhoud (- € 33.508). Dat heeft weer te maken met de problematiek van legionella in Naaldwijk waarvoor er in 2017 nog geen oplossing was. Verder zijn er een aantal zaken opgenomen in de nieuwe meerjaaronderhoudsplannen.

Een andere opvallende post zijn de energielasten die ongeveer € 10.000 lager uitvallen dan begroot. Dat heeft deels te maken met een vrijval (positief) van een reservering voor een eindafrekening kalenderjaar 2016.

Overige instellingslasten

De grootste overschrijding bij overige instellingslasten wordt veroorzaakt door de wervings- en advertentiekosten (+ € 20.279). Dat bedrag is extra uitgegeven voor de werving van leraren en de locatiedirecteur Delft. Meer details over de overige instellingslasten zijn terug te vinden bij de toelichting op de baten en lasten.

Financiële baten

Dat de financiële baten lager uitvallen heeft te maken met de historisch lage spaarrentes.

9.5 Financiële positie op balansdatum

Onderstaand de balans per 31 december 2017 in vergelijking met 31 december 2016. Na de balans volgt een korte toelichting.

Activa	2017	2016	Passiva	2017	2016
	€	€		€	€
Materiële vaste activa	1.519.084	1.530.026	Eigen vermogen	3.604.367	3.671.125
Financiële vaste activa	400	400	Voorzieningen	101.252	75.574
Vorderingen	463.233	1.059.207	Langlopende schulden	22.123	25.594
Liquide middelen	2.458.014	2.005.209	Kortlopende schulden	712.989	822.548
Totaal activa	4.440.731	4.594.842	Totaal passiva	4.440.731	4.594.842

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn afgenomen, omdat er meer is afgeschreven dan er geïnvesteerd is. De afschrijvingen in 2017 zijn € 162.425 en er zijn investeringen gedaan voor een bedrag van € 151.483. In 2017 is er geïnvesteerd in een nieuwe cv-ketel die qua verbruik efficiënter is. Er zijn daarnaast computersystemen vervangen. Ook is er geïnvesteerd in leermiddelen zoals de lego-leerlijn. Bovendien is een ruimte in Naaldwijk voorzien van plafondpanelen (tegelijkertijd met duurzame ledverlichting) om zo de akoestiek te verminderen wat een grote impact heeft op de gemoedstand van de leerlingen.

Financiële vaste activa

Er zijn geen wijzigingen geweest in de financiële vaste activa. Het bedrag van € 400 is een waarborgsom voor de tankpassen die de schoolbussen gebruiken.

Vorderingen

De afname van de vorderingen met € 595.974 heeft te maken met de vordering op de gemeente Westland, deze is in 2017 voldaan. Het betreft hier kosten voor de bouw, eerste inrichting en leermiddelen voor de nieuwe locatie Westerhonk. De belangrijkste vordering die eind 2017 openstaat betreft de vordering op het ministerie, in verband met de rijksbijdrage personeel. De vordering loopt aan het eind van het schooljaar 2017/2018 af naar € 0.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn met € 452.805 toegenomen. De toename komt hoofdzakelijk door de betaling van de gemeente Westland, zoals vermeld bij de "Vorderingen". Voor een gedetailleerd overzicht van de toename in liquide middelen wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht, dat onderdeel is van de jaarrekening.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen neemt af met € 66.757, dat is het negatief resultaat van 2017.

Voorzieningen

De voorzieningen nemen per saldo toe, omdat er rekening gehouden is met langdurig zieken van wie de verwachting is dat ze ziek blijven totdat ze de stichting verlaten.

Langlopende schulden

De langlopende schulden betreffen de aflossing van een subsidie die van de gemeente is ontvangen voor de 1^e inrichting in het verleden, waarvan de waarde van de investeringen geactiveerd dient te worden sinds 2006.

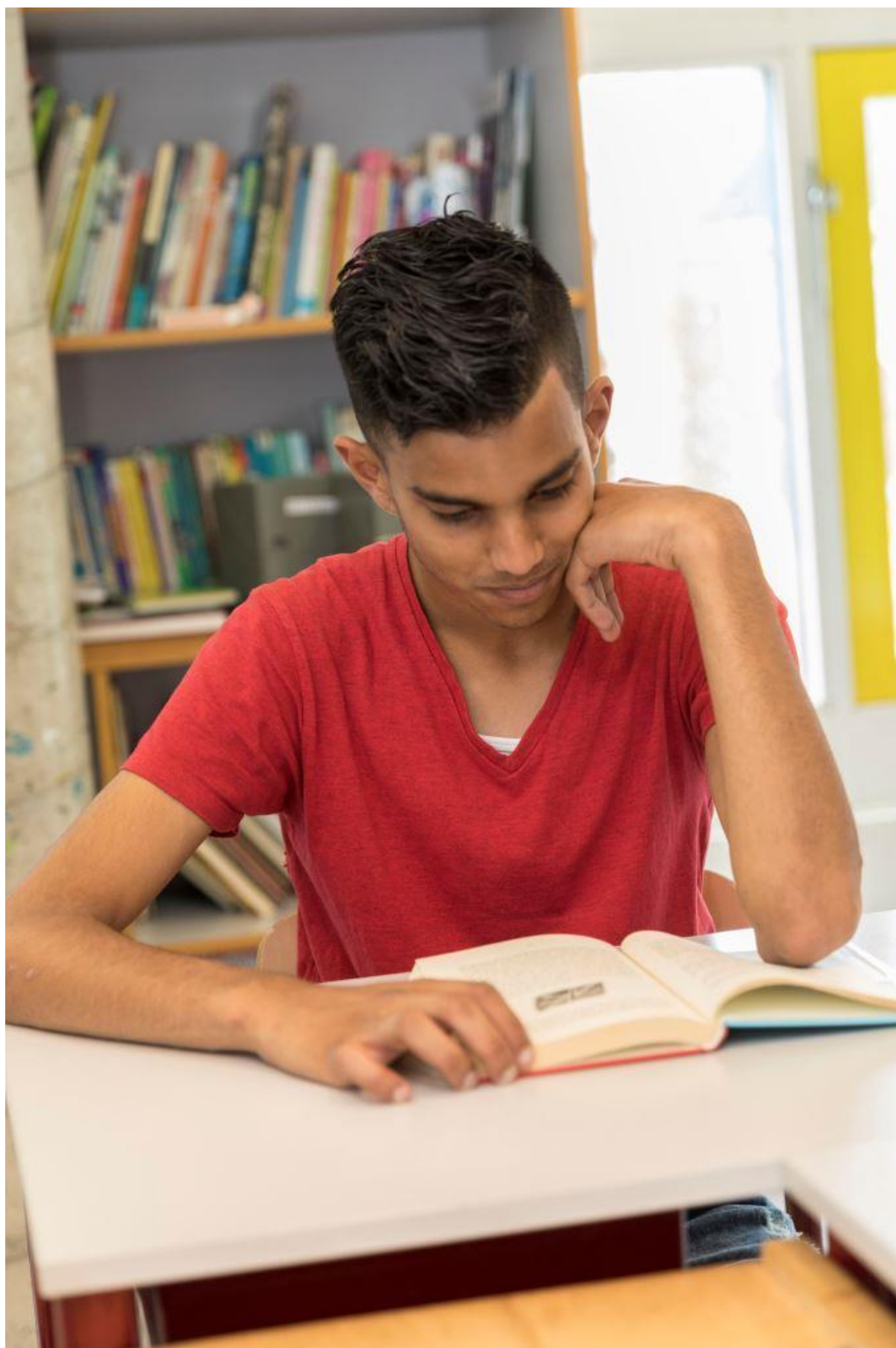
Kortlopende schulden

In totaal zijn de kortlopende schulden met € 109.560 afgenomen. Dat heeft te maken met reserveringen voor lasten aan personeel die in 2017 uitbetaald zijn. Het openstaand saldo eind 2017 bestaat uit bekende posten zoals crediteuren, de te betalen pensioenpremies en een reservering voor vakantiegeld en vakantiedagen. De hoogte van deze posten is min of meer gelijk aan die van eind 2016.

Vrij besteedbaar vermogen

Voor het opvangen van tegenvallers in de exploitatie is er een buffer nodig. Zo is het in 2017 door het lerarentekort in combinatie met (langdurig) zieken/zwangerschapsverlof noodzakelijk geweest om leraren via een extern bureau in te huren. De kosten hiervoor zijn aanzienlijk hoger dan die voor een leraar in loondienst. Uitgaande van de zogenaamde bufferliquiditeit wordt voor de Herman Broerenstichting 13% van de totale baten als benodigde liquiditeit gezien voor het opvangen van tegenvallers in de exploitatie. Eind 2017 zit de stichting op 20%. Hiermee is de financiële buffer niet te krap, maar ook niet te ruim; het valt binnen de bandbreedte.

10 Continuïteitsparagraaf

10.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de te verwachte ontwikkelingen in de leerlingaantallen, FTE, baten en lasten voor de jaren 2018-2020 alsmede de ontwikkelingen in de vermogenspositie. Daarbij gaan wij in op de belangrijkste uitgangspunten die als grondslag hebben gediend voor de prognoses 2018-2020. Vervolgens wordt er een toelichting gegeven op het interne risicobeheersingssysteem en de belangrijkste risico's. Daarna wordt er nog gekeken naar de ontwikkeling van een aantal kengetallen op lange termijn en volgt er een verantwoording van de Raad van Toezicht.

De continuïteitsparagraaf is sinds 2013 een nieuw onderdeel van het jaarverslag. Met deze paragraaf wordt mede inhoud gegeven aan de aanwijzingen die de minister van OC&W heeft gegeven alsmede de Code Goed Bestuur primair onderwijs.

10.2 Leerlingen en bestuursformatie

Door de verwachte uitstroom eind schooljaar 2017/2018 verwacht de Herman Broerenstichting het schooljaar 2018/2019 met 5 leerlingen minder te starten. Vervolgens is de verwachting voor het schooljaar erna een toename met 2 leerlingen en in schooljaar 2020/2021 is er geen groei of krimp. Overigens is de verwachting dat de tendens in de populatie van meer leerlingen met een zwaardere problematiek zich wel zal doorzetten. De formatie daalt in 2018 grotendeels, omdat er twee teamleden in 2018 met pensioen gaan. Gezien het leerlingaantal is het de verwachting dat de inzet intern opgevangen kan worden. De jaren erna zijn de mutaties in leerlingaantallen niet van dien aard dat een uitbreiding van formatie verwacht wordt.

Per 1 oktober	Realisatie 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Leerlingaantal	274	269	271	271
<i>Personele bezetting in FTE</i>				
Bestuur en management*)	3,85	3,05	3,05	3,05
Personeel primair proces**)	40,52	39,64	39,64	39,64
Ondersteunend personeel	37,74	37,60	37,60	37,60
<i>Totaal</i>	<i>81,71</i>	<i>80,29</i>	<i>80,29</i>	<i>80,29</i>

*) Realisatie 2017 inclusief 0,8 fte extern inzet.

**) Realisatie 2017 inclusief 2,2 fte extern inzet.

10.3 Financiële informatie

10.3.1 Meerjarenbegroting 2018 -2020

	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	€	€	€	€
Leerlingaantal per 1 okt t-1	267	274	269	271
Baten				
Rijksbijdragen	5.553.439	5.628.299	5.717.249	5.735.922
Overige overh.bijdr. en -subs.	30.731	28.090	28.006	28.006
Overige baten	286.152	128.378	128.378	128.378
<i>Totaal baten</i>	<i>5.870.322</i>	<i>5.784.767</i>	<i>5.873.633</i>	<i>5.892.306</i>
Lasten				
Personeelslasten	5.137.127	5.161.343	4.924.711	5.004.864
Afschrijvingen	162.425	183.552	201.843	194.710
Huisvestingslasten	264.118	322.237	322.237	322.237
Overige lasten	375.538	352.660	357.185	353.709
<i>Totaal lasten</i>	<i>5.939.208</i>	<i>6.019.793</i>	<i>5.805.977</i>	<i>5.875.520</i>
Saldo baten en lasten	-68.886	-235.026	67.656	16.786

Financiële baten en lasten				
Financiële baten	2.129	1.100	1.100	1.100
Financiële lasten	-	-	-	-
<i>Saldo finan. baten en lasten</i>	<i>2.129</i>	<i>1.100</i>	<i>1.100</i>	<i>1.100</i>
Netto resultaat	-66.757	-233.926	68.756	17.886

Toelichting op het nettoresultaat

Het exploitatieresultaat voor 2018 is € 233.936 negatief. Dat komt door extra kosten interim-locatiedirecteur, kosten zorgmedewerkers waarvoor nog geen volledige dekking is en extra kosten inhuur detachingskrachten tot het eind van schooljaar 2017/2018.

In de jaren erna worden positieve resultaten verwacht. Dat komt door het wegvallen van de hiervoor genoemde kosten.

Toelichting op de baten

De rijksbijdragen zullen vanaf 2017 stijgen door meer leerlingen en tegelijkertijd meer leerlingen met een categorie 3 bekostiging. Daarnaast stijgen de inkomsten door hogere tarieven en compensatie voor de stijgende gemiddelde gewogen leeftijd van het personeel. De daling van het leerlingaantal per 1 oktober 2018 (269) remt de groei in rijksbijdragen in 2020 enigszins af.

De overige overheidsbijdragen zullen in deze begrotingsperiode lager zijn, omdat een kleine vrijval van de egaliseringsreserve jaarlijks afneemt tot (oude) investeringen van de gemeente zijn afgeschreven.

De overige baten zijn over de periode 2018-2020 op een lager niveau dan in 2017. Dat heeft te maken met minder uitleen van personeel. Dit verlies van inkomsten wordt gecompenseerd door minder kosten voor het betreffende personeel. Verder zijn de overige baten lager, omdat de eenmalige effecten van ESF projecten wegvallen.

Toelichting op de lasten

In 2018 blijven de personeelslasten op het hoge niveau van 2017. Dit komt door extra kosten voor tijdelijke krachten (interim-locatiedirecteur/inhuur leraren). Verder zijn er meer kosten voor zorgmedewerkers. Daarnaast hebben de jaarlijkse tredeverhogingen in schalen en hogere werkgeverslasten ook effect op de hogere lasten.

De jaren erna nemen de personeelslasten af, omdat ten eerste kosten voor inhuur van leraren niet meegenomen worden. Interne maatregelen tegen het lerarentekort die in 2017 genomen zijn en in 2018 genomen worden (zie paragraaf 10.3 Risicobeheersing) liggen ten grondslag aan die keuze. Verder is de inzet van een interim-locatiedirecteur niet meer nodig. Daarnaast is de verwachting dat kosten van de zorgmedewerkers ook gedekt gaan worden door zorgindicaties. Tenslotte zullen twee teamleden in 2018 zoals eerder vermeld met pensioen gaan.

De afschrijvingslasten stijgen in 2018 en 2019 door meer investeringen dan in 2017. Zo wordt er de komende twee jaar veel geïnvesteerd in meubilair, gebouwen en terreinen. In 2020 nemen door minder investeringen de afschrijvingslasten weer af.

De huisvestingslasten zijn vanaf 2018 terug op een gepast niveau. Dat heeft te maken met de nieuwe meerjarenonderhoudsplannen waardoor de onderhoudskosten beter in te schatten zijn.

De overige lasten zullen in 2018, 2019 en 2020 lager zijn dan in 2017. Dat komt door het wegvallen van eenmalige kosten.

Tenslotte is bij de prognose van de financiële baten uitgegaan van de huidige lage rentestanden.

10.3.2 Balansprognose

De activazijde van de balans geeft een overzicht van de materiële vaste activa en vlottende activa. Onder de materiële vaste activa vallen onder andere investeringen in gebouwen, inventaris en leermiddelen. De vlottende activa betreffen de liquide middelen (kas en bankgelden) en vorderingen van debiteuren. De passivazijde van de balans laat zien met welk soort vermogen de activa zijn gefinancierd: met eigen vermogen (bestaande uit algemene reserves en bestemmingsreserves) of met vreemd vermogen (voorzieningen en schulden). Positieve resultaten in een bepaald jaar verhogen het eigen vermogen, negatieve resultaten verlagen het eigen vermogen. De balansprognose is afgeleid van de investeringsbegroting en meerjarenexploitatie zoals die in de goedgekeurde meerjarenbegroting 2018-2021 zijn opgenomen.

	Realisatie 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
	€	€	€	€
Activa				
Materiële vaste activa	1.519.084	1.828.687	1.871.843	1.832.134
Financiële vaste activa	400	400	400	400
<i>Totaal vaste activa</i>	<i>1.519.484</i>	<i>1.829.087</i>	<i>1.872.243</i>	<i>1.832.534</i>
Vorderingen	463.233	452.092	444.680	443.124
Liquide middelen	2.458.014	1.894.450	1.956.595	2.020.674
<i>Totaal vlottende activa</i>	<i>2.921.247</i>	<i>2.346.542</i>	<i>2.401.275</i>	<i>2.463.798</i>
Totaal activa	4.440.731	4.175.628	4.273.518	4.296.331
Passiva				
<i>Eigen vermogen</i>	<i>3.604.367</i>	<i>3.370.441</i>	<i>3.439.197</i>	<i>3.457.083</i>
waarvan publiek vermogen	3.576.775	3.342.849	3.411.605	3.429.491
waarvan privaat vermogen	27.592	27.592	27.592	27.592
Voorzieningen	101.252	68.792	65.292	61.792
Langlopende schulden	22.123	20.033	18.027	16.021
Kortlopende schulden	712.989	716.362	751.002	761.435
Totaal passiva	4.440.731	4.175.628	4.273.518	4.296.331

Toelichting op de vaste activa

In de jaren 2018 en 2019 nemen de materiële vaste activa in waarde toe omdat de investeringen hoger zijn dan de afschrijvingen.

Zo zal er in 2018 verder geïnvesteerd worden in de noodzakelijke kwaliteitsverbeteringen van het gebouw in Naaldwijk. Er zal ook relatief veel worden geïnvesteerd voor alle locaties in beter aansluitend meubilair voor de leerlingpopulatie.

Wat ICT betreft zullen computers die afgeschreven zijn, worden vervangen. Daarnaast zullen in 2018 tablets worden aangeschaft die in de klassen gebruikt gaan worden. De bedoeling is dat de website ook een update krijgt.

Bovendien zal de komende jaren verder geïnvesteerd worden in leermiddelen en methodes om aan de kwaliteitseisen te blijven voldoen.

In de financiële activa zullen de komende jaren ten opzichte van 2017 geen wijzigingen zijn.

Toelichting op de vlottende activa

De vorderingen wijzigen in 2018 t/m 2020 niet veel in vergelijking met 2017. De grootste vordering blijft die op het ministerie van OC&W in verband met een afwijkend betaalritme.

De liquide middelen nemen in 2018 aanzienlijk af als gevolg van de investeringen in 2017 in combinatie met het begroot verlies voor 2018. Bovendien is er een afwijking in de voorziening langdurig zieken. In 2019 en 2020 stijgen de liquide middelen weer door positieve resultaten in die jaren en significant minder investeringen dan in 2018. Daarnaast zullen naar verwachting de uitgaande kasstromen als gevolg van de voorzieningen niet zo aanzienlijk zijn als in 2018.

Toelichting op de passiva

Ten opzichte van 2017 daalt het eigen vermogen in 2018 door het begrote verlies in dat jaar (- € 233.926).

De voorzieningen nemen in 2018 ten opzichte van 2017 flink af. Dat komt door de voorziening langdurig zieke werknemers. In de jaren daarna nemen de voorzieningen geleidelijk af.

De langlopende schulden hebben te maken met een verleende subsidie van de gemeente voor de 1^e inrichting, waarvan de waarde sinds 1 augustus 2006 verplicht geactiveerd moest worden (in verband met de nulmeting). De schuldwaarde neemt af door de verplichte afschrijvingen.

Vanaf 2018 nemen de kortlopende schulden geleidelijk toe als gevolg van meer belastingen, premie- en pensioenafdracht.

10.3.3 Kengetallen

	Signaleringswaarde onderwijsinspectie	Realisatie 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Solvabiliteit	kleiner dan 30%	83%	82%	82%	82%
Liquiditeit	kleiner dan 0,75	4,1	3,3	3,2	3,2
Rentabiliteit (1-jarig)	lager dan -10%	-1,1%	-4,0%	1,2%	0,3%
Weerstandsvermogen	kleiner dan 5%	61%	58%	59%	59%
Huisvestingsratio	groter dan 10%	5,2%	6,2%	6,6%	6,5%

Uit de berekende kengetallen blijkt dat de stichting de komende jaren ruim boven/binnen de signaleringswaarden van de onderwijsinspectie blijft.

Dat betekent onder meer dat de stichting ook de komende jaren aan haar korte en lange termijn verplichtingen kan voldoen. De continuïteit is ook niet in gevaar, omdat er geen structurele tekorten zijn. De aanzienlijke investeringen in de komende jaren in het verbeteren van het onderwijs(-klimaat) en het tekort in 2018 hebben wel impact, maar er blijft dan nog de komende jaren voldoende buffer om onzekerheden in de exploitatie op te vangen. Tenslotte zijn de huisvestingslasten van de vier gebouwen niet overmatig.

10.4 Strategisch Beleid

In 2018 zal het strategisch beleidsplan van de Herman Broerenstichting geschreven worden. Naast de medewerkers van het bestuursbureau, zullen ook de directieleden, de leden van de Commissie van Begeleiding en de leden van de Raad van Toezicht hieraan meewerken. Het strategisch beleidsplan is leidend voor de schoolplannen 2019-2022 die door de directieleden voor de verschillende locaties gemaakt zullen worden. Door per locatie een schoolplan te schrijven is er meer ruimte voor eigen beleid van het schoolteam. Gevolgen van gewijzigde in- en uitstroom zullen ook in het strategisch beleidsplan en in de schoolplannen worden meegenomen.

10.5 Intern risicobeheersings- en controlesysteem

Het interne risicobeheersingssysteem is onderdeel van de planning- en controlcyclus. Bij het opstellen van de meerjarenbegroting worden risico's en kansen besproken in het bestuursoverleg en (indien mogelijk) meegewogen in de begroting. De liquiditeitsprognose is een belangrijk onderdeel binnen de meerjarenbegroting. Aan de hand hiervan wordt bepaald of er voldoende geld beschikbaar is voor toekomstige investeringen en onvoorziene uitgaven. Bij het opstellen van de meerjarenbegroting voor de jaren 2018-2021 is de liquiditeitsprognose een belangrijke indicator geweest om investeringen en strategische keuzes onder de loep te nemen.

10.6 Risicobeheersing

Bekostiging zorgmedewerkers

De bekostiging van de zorgmedewerkers voor de EMB-leerlingen is in de afgelopen jaren gefinancierd vanuit onze reserves indien de rijksuitgave niet voldoende bleek te zijn. Inmiddels zijn de zorgcoördinator en de schoolmaatschappelijk werker gestart met oudergesprekken om de zorgindicaties aan te vragen. Hierdoor ontvangen de zorginstellingen waar we mee samen werken rechtstreeks de bekostiging voor de zorgmedewerkers. Voor 25 van de 63 leerlingen zal de inzet van de zorg al per 1 maart 2018 gerealiseerd kunnen worden. Voor de andere leerlingen zal dit gedurende 2018 mogelijk gaan worden. Hierdoor verwachten wij vanaf 2019 geen reserves meer te hoeven aanspreken. Bij deze nieuwe bekostigingssystematiek zijn een drietal risico's. Het aantal leerlingen in de groep (dit moeten er acht zijn, niet in alle groepen zitten acht leerlingen), zodra een leerling van school gaat, stopt de bijdrage vanuit de zorgindicatie. Ook bij ziekte van de leerling kan niet alles gedeclareerd worden, maar is de zorgmedewerker wel gewoon op school aanwezig. Deze risico's zullen worden gedekt vanuit de bijzondere bekostiging die we vanuit het rijk krijgen.

Leerlingaantallen

Het blijft lastig te voorspellen wat de leerlingaantallen voor de komende jaren zullen zijn. Daarom is ook enige terughoudendheid toegepast bij de verwachtingen. Over het geheel zullen de leerlingaantallen minimaal stijgen. De groei zit in de categorie 3 leerlingen. Deze leerlingen komen niet uit het regulier onderwijs, maar uit het speciaal onderwijs of uit gespecialiseerde zorginstellingen. Voor een gezonde instroom van leerlingen blijft intensieve samenwerking met deze instellingen noodzakelijk. Ook zal de in- en uitstroom nog beter gemonitord moeten worden.

Lerarentekort

In het afgelopen jaar zijn we in het bijzonder geconfronteerd met vacatures voor leraren die niet ingevuld konden worden omdat er geen gekwalificeerd personeel kon worden gevonden. Dit is opgelost door een bureau in te schakelen dat professionals detacheert in het onderwijs. De kosten hiervoor liggen in 2018 gemiddeld 86% hoger dan bij een normale aanstelling. Overigens lukt het niet altijd om via deze bureaus geschikt personeel te vinden.

Niet alleen onze organisatie heeft met het lerarentekort te maken, het is een gegeven waar we in heel Nederland mee te maken hebben. Vandaar dat onderwijsorganisaties dit hoog op de gespreksagenda met de minister geplaatst hebben. Overigens zonder de gewenste resultaten.

Binnen de organisatie worden maatregelen getroffen om het lerarentekort zoveel mogelijk te verkleinen. We werken inmiddels met een nieuwe meer aansprekende advertentiecampagne, social media worden meer ingezet en we proberen inzichtelijk te maken waarom het aantrekkelijk is voor de Herman Broerenstichting te komen werken. Met teamleden worden brainstormsessies over de werving van personeel gehouden waardoor we verwachten meer personeel te kunnen aantrekken.

De verplichte scholingseis Master EN staat ter discussie, verschillende teamleden geven aan dat deze opleiding niet meer oplevert wat het een aantal jaren geleden deed. Begin 2018 zal hierover een definitief besluit genomen kunnen worden. De verplichte scholingseis kan daarnaast voor nieuwe leraren een reden zijn om niet te solliciteren.

Daarnaast zal er blijvend aandacht worden geschonken aan de PABO-regeling voor onderwijsassistenten. Indien nodig zal deze verruimd worden.

Nieuwe bezuinigingen

Voor de periode 2018 – 2022 zijn er door de regering bezuinigingen in het kader van een doelmatigheidskorting aangekondigd voor het primair onderwijs. Wat dit concreet voor onze organisatie inhoudt is onduidelijk. De ontwikkelingen hieromtrent zullen nauwlettend in de gaten worden gehouden en het beleid zal indien noodzakelijk worden aangepast.

Toelaatbaarheidsverklaringen

In het afgelopen jaar zijn we opnieuw geconfronteerd met het niet toekennen van een categorie 3 bekostiging terwijl de Commissie van Begeleiding van mening was dat deze leerlingen daar wel voor in aanmerking zouden

moeten komen. Door intensief overleg zijn we vaak tot een compromis gekomen. Ook in de komende jaren zal de toekenning van deze hoge bekostiging een risicofactor zijn. Enerzijds vinden samenwerkingsverbanden de bekostiging te hoog, anderzijds kunnen wij aan deze leerlingen niet het onderwijs geven dat zij nodig hebben zonder deze hoge bekostiging. Intensief overleg door directie met de betreffende samenwerkingsverbanden is essentieel om deze bekostiging voor de toekomst veilig te stellen.

Huisvesting

Vanuit onderwijsorganisaties wordt al jaren bij het ministerie aangegeven dat de bijdrage voor materiële instandhouding veel te laag is. Deze materiële instandhouding wordt gebruikt voor onderhoud van de schoolgebouwen, schoonmaak, energieverbruik en leermiddelen. Gemiddeld genomen wordt door de schoolbesturen 15% meer uitgegeven voor onderhoud, 7% minder aan schoonmaak, 81% meer aan energieverbruik en 5% meer aan leermiddelen dan de bekostiging die wordt ontvangen vanuit het rijk. Vooralsnog kunnen we vanuit de overheid niet op een hogere bekostiging rekenen.

Om de risico's goed te beheersen zijn de meerjarenonderhoudsplannen geactualiseerd. Hierdoor is inzichtelijk gemaakt wat de komende 15 jaar de uitgaven zullen zijn.

Om de schoonmaak goed te monitoren is er een intensief contact met het schoonmaakbedrijf waarbij de maandelijkse kwaliteitscontroles worden besproken. Daarnaast vindt jaarlijks een kwaliteitsmeting plaats door een extern bedrijf.

10.7 Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht doet separaat verslag van haar werkzaamheden. Voor dit verslag wordt verwezen naar hoofdstuk 11.

11 Rapportage Raad van Toezicht

Met dit verslag wil de Raad van Toezicht van de Herman Broerenstichting inzicht geven in haar activiteiten in 2017. Naast haar toezichthoudende taak vervult de toezichthouder ook een klankbordfunctie voor het College van Bestuur van de Herman Broerenstichting.

Samenstelling

In het reglement van de Raad van Toezicht zijn voor de leden kwaliteitsprofielen vastgesteld. Daarnaast zijn de volgende aandachtsgebieden en deskundigheden benoemd: algemeen management, onderwijskunde, financiën, juridische zaken en personeel en organisatie.

Alle leden zijn per 29 augustus 2012 benoemd, ingaande de statutenwijziging. Conform het rooster van aftreden is mevrouw I. Borgdorff per 26 maart 2017 aftredend en herbenoembaar. Door de overige leden is zij herbenoemd voor een periode van vier jaar (tot 26 maart 2021). De heer A.J. Strooker is per 1 augustus 2017 aftredend en herbenoembaar. Door de overige leden is hij herbenoemd voor een periode van vier jaar (tot 1 augustus 2021).

De heer Nouse is conform het rooster van aftreden per 1 augustus 2018 aftredend.

Functies

Binnen de Raad van Toezicht zijn de volgende functies en aandachtsgebieden verdeeld:

Voorzitter: Dhr. I.J.H.J. van der Kamp met het aandachtsgebied algemeen management.

Vicevoorzitter: Dhr. R.P. Nouse met het aandachtsgebied personeel en organisatie.

Gedelegeerd lid: Dhr. A.J. Strooker met het aandachtsgebied financiën.

Lid: Dhr. N.J.M. van der Knaap met het aandachtsgebied onderwijskunde.

Lid: Mevr. I.R. Borgdorff met het aandachtsgebied juridische zaken.

Nevenactiviteiten

Een aantal leden verricht, naast hun dagelijkse werkzaamheden, de volgende nevenactiviteiten:

- Dhr. I.J.H.J. van der Kamp:
 - Voorzitter Toetsingscommissie Centraal Orgaan opvang asielzoekers
- Dhr. N.J.M. van der Knaap:
 - Voorzitter KansPlus afd. Westland
 - Voorzitter samenwerkende ouderverenigingen Westland
 - Voorzitter st. Vrienden van Myosotis
 - Voorzitter FeVoWest
 - Penningmeester PCI Naaldwijk/Maasdijk
- Dhr. A.J. Strooker:
 - Vicepresident Lions Princestad te Delft
- Mevr. I.R. Borgdorff:
 - Bestuurslid Fonds Westland
 - Tweede secretaris Rotary Westland

Toezichtkader

Jaarlijks wordt door de Raad van Toezicht met de bestuurder één ijkpunt uit het toezichtkader besproken. Het toezichtkader van de Herman Broerenstichting omvat de volgende ijkpunten:

- Strategievorming, bijvoorbeeld de toekomst van de stichting.
- Realisatie van beleid, zijn de beleidsdoelstellingen van het afgelopen jaar gehaald.
- Financiële continuïteit, zijn er bijvoorbeeld voldoende middelen om de leerlingen goed onderwijs te geven.
- Relatie met interne en externe belanghebbenden, zoals ouders, gemeente, instellingen.
- Kwaliteit van bestuur, bijvoorbeeld hoe wordt de school geleid.

Werkwijze

De Raad van Toezicht kent een integrale verantwoordelijkheid.

De toezichthouder heeft het recht te kunnen beschikken over alle informatie aangaande de Herman Broerenstichting en de scholen van de Stichting, en is bevoegd inzage te nemen in alle boeken, bescheiden, overige gegevensdragers en correspondentie van de stichting.

Vergaderingen

De vergaderingen zijn, in tegenstelling tot de bestuursvergaderingen, niet openbaar. De agenda volgt de jaarcyclus van het primair onderwijs. Voor elke vergadering wordt de agenda aangevuld met actuele onderwerpen, eventuele risico's en onderwerpen die de aandacht vergen.

De Raad van Toezicht heeft in 2017 vijfmaal vergaderd (op 16 maart, 13 juni, 10 oktober, 9 november en 19 december). De vergaderingen worden gehouden op het bestuursbureau in aanwezigheid van de bestuurder. De onderwerpen waarover gesproken is waren onder andere:

- Handreiking goede medezeggenschap
- IJkpunt toezichtkader kwaliteit van het bestuur
- Vergoeding leden Raad van Toezicht
- Strategisch beleidsplan
- Leerlingtevredenheidsonderzoek
- Vacatures onderwijzend personeel
- Staking primair onderwijs
- Actualisering Code Goed Bestuur

Om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen binnen de organisatie ontvangt de Raad van Toezicht bij elke vergadering 'highlights', waarin de laatste ontwikkelingen genoemd worden op het gebied van personeel, onderwijs, financiën en organisatie/huisvesting.

In 2017 werd goedkeuring verleend aan:

- De jaarverantwoording 2016
- Meerjarenbegroting 2018-2021
- De overschrijding van de begroting met 53.000 euro
- Wet Normering Topinkomens
- De verlenging van het schoolplan 2014-2018 met één jaar

De accountantscontrole van 2017 zal verricht worden door Van Ree Accountants. Voor de accountantscontrole van 2018 zal de Raad van Toezicht opnieuw besluiten door welk accountantskantoor de controle zal worden uitgevoerd.

Naast de reguliere vergaderingen heeft de Raad van Toezicht op 4 april 2017 een locatiebezoek gebracht aan het Herman Broerencollege locatie Naaldwijk. De leden zagen o.a. hoe de leerlingen zich voorbereiden op het verkeersexamen, woonden een kook- en ZEDEMO-les bij en brachten een bezoek aan het tuinieren bij het zwembad. Als afsluiting volgde een nabespreking met diverse teamleden, waarbij o.a. gesproken werd over het leerlingvolgsysteem, over 'leren moet je doen' en de arbeidstoeleiding. Aansluitend vond er overleg plaats met de directie.

De Raad van Toezicht bespreekt periodiek (voorbereid door de bestuursmedewerker Financiën, het gedelegeerd lid en het College van Bestuur) de financiële gang van zaken aan de hand van de financiële kwartaalrapportages.

Verder wordt er intern toezicht uitgevoerd op:

- De naleving wettelijke voorschriften
- Rechtmatige verwerving en rechtmatige en doelmatige bestedingen van middelen

Werkgeverstaak

De werkgeverstaak van de Raad van Toezicht houdt in het vaststellen van arbeidsvoorwaarden, benoemen en beoordelen van de bestuurder en ingrijpen mocht dat nodig zijn. Verder heeft zij wettelijk een toezichthoudende taak en is tevens klankbord voor het bestuur.

Het bestuur is het besluitvormend orgaan: het bestuur bestuurt en neemt dus alle beslissingen. Het kan op de hoofdlijnen en op specifieke onderdelen niet zonder medewerking en goedkeuring van de toezichthouder.

Overige contacten

De Raad van Toezicht vindt het belangrijk om contact te onderhouden met de teamleden. Daartoe worden de volgende activiteiten ondernomen:

- Tweemaal per jaar overleg met de medezeggenschapsraad
- Eenmaal per jaar een locatiebezoek
- Eenmaal per jaar overleg met de directie
- Daarnaast worden de leden uitgenodigd voor de inloopavonden van de locaties en de kerstborrel met alle medewerkers

Evaluatie

De Raad van Toezicht evalueert zichzelf formeel een keer per jaar, zonder aanwezigheid van de bestuurder. De zelfevaluatie is erop gericht onze toezichthoudende taken, verloop vergaderingen van afgelopen jaar, de samenwerking bestuurder, contact met de medezeggenschapsraad en directie tegen het licht te houden en het functioneren te verbeteren.

Deze zelfevaluatie vraagt om zelfreflectie, openheid en eerlijkheid. Immers, wie controleert de Raad van Toezicht?

Deze evaluatie heeft in 2017 plaatsgevonden op 21 november.

Bezoldiging

De leden van de Raad van Toezicht krijgen, ter bestrijding van onkosten, een vergoeding van € 1.500 per jaar toegekend.

Ten slotte

In het onderwijs wordt veel van het onderwijsgevend en ondersteunend personeel gevergd. Onderwijs aan leerlingen met een beperking vraagt bovendien om extra wijsheid. De Raad van Toezicht is zich hiervan bewust en dankt alle medewerkers van de Herman Broerenstichting voor hun enthousiasme en inzet om missie en visie in de praktijk te brengen.

12 Jaarrekening

Grondslagen

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn conform de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO). Op basis van de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs worden Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen c.q. aanvullingen in de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs).

Activa en passiva, met uitzondering van het (groeps-)vermogen, worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Voor zover noodzakelijk worden op de vorderingen voorzieningen getroffen voor verwachte oninbaarheid.

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Vergelijkende cijfers

De grondslagen voor waardering van activa, passiva en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Grondslagen voor de waardering van de activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of de vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen vinden lineair en naar tijdsgelang plaats op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Als ondergrens van te activeren zaken wordt € 1.000 (exclusief btw) toegepast.

De gebouwen en terreinen worden opgenomen indien er sprake is van economisch eigendom. Hiervan is sprake in het geval van eigen investeringen voor de huisvesting. Kosten van groot onderhoud aan de schoolgebouwen worden rechtstreeks verantwoord in de staat van baten en lasten.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa (waarborgsom) worden gewaardeerd tegen actuele waarde.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie.

Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit kas- en banktegoeden en staan ter vrije beschikking van het bestuur. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en bestemmingsreserves. Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen. De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door het bestuur is aangebracht.

Omschrijving	Doel	Euro
Reserve personeel		411.475
Reserve Huisvesting	Bestemmingsreserve gevormd vanuit de overschotten op de bekostiging van voor 1 augustus 2006 ten behoeve van de huisvesting van de locaties in Delft en Naaldwijk.	317.785
Reserve nulmeting	Ter dekking van de afschrijvingslasten nulmeting.	5.995
Algemene reserve privaat		27.592

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Voorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel. Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Voor het contant maken van de waarde van de voorziening wordt gerekend met een rekenrente welke voor eind 2017 wordt bepaald. De berekening is als volgt: Rekenrente = Wettelijke rente (bron: DNB) -/- Inflatie (bron: CBS). Voor 2017 wordt er gerekend met een rekenrente van 0,70%, waarbij de waarde voor de wettelijke rente vastgesteld is op 2,00% en de uitgangswaarde voor de inflatie 1,30% is.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Daarnaast wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de vertrekkans. Ten opzicht van 2016 is de vertrekkans bijgesteld van 7% naar 10%. Deze bijstelling is gebaseerd op het gemiddelde over de periode 2012-2016 en het effect is dat de voorziening € 17.971 lager uitvalt.

Voorziening duurzame inzetbaarheid

De voorziening duurzame inzetbaarheid wordt opgenomen tegen de contante waarde van de gespaarde uren per einddatum verslagperiode, voor personeel waarbij een opnameplan is overeengekomen. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met de opnamekans.

Voorziening voor langdurig zieke werknemers

De voorziening langdurig zieke werknemers wordt gevormd door de verwachte salariskosten van langdurig zieke werknemers die waarschijnlijk niet meer zullen terugkeren in het arbeidsproces.

Langlopende schulden

Onder deze post vallen onder meer vooruit ontvangen investeringssubsidies. Deze subsidies moeten zichtbaar in mindering gebracht worden op de materiële vaste activa of als schuld gepresenteerd worden onder vooruit ontvangen investeringssubsidies.

Kortlopende schulden

De overlopende passiva betreffen de vooruit ontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en/of nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, zijn in acht genomen als zij voor het opmaken

van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Het resultaat van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de (bestemde) reserve(s) die door het bestuur is/zijn bepaald.

Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

De stichting heeft de toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds in de jaarrekening verwerkt als verplichtingenbenadering.

Voor toegezegde-bijdrageregelingen betaalt de stichting op verplichte basis premies aan pensioenfondsen. Behalve de betaling van premies heeft de stichting geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregelingen.

De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Pensioenregeling

Nederlandse pensioenregelingen:

De stichting heeft op de balans geen eigen pensioenvoorziening opgenomen. De stichting is volgens de CAO PO aangesloten bij het ABP. De belangrijkste kenmerken van deze regelingen zijn:

- pensioengevende salarisgrondslag is middelloon
- er heeft in 2017 geen indexatie plaatsgevonden
- de dekkingsgraad van het ABP was per 31-12-2017 104,40%
- overige kenmerken zijn te vinden op www.abp.nl

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende materiële vaste activa. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Eventuele boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Onderstaand worden de afschrijvingstermijnen en afschrijvingspercentages per categorie weergegeven:

Gebouwen

• Permanent	480 maanden	2,50% per jaar
• Semi permanent	240 maanden	5,00% per jaar
• Noodlokalen	120 maanden	10,00% per jaar
• Verwarming	180 maanden	6,67% per jaar
• Alarm	120 maanden	10,00% per jaar
• Liften	180 maanden	6,67% per jaar

Terreinen

- Hekwerk 180 maanden 6,67% per jaar

Inventaris en apparatuur

- Bureaus 240 maanden 5,00% per jaar
- Stoelen 120 maanden 10,00% per jaar
- Diverse huishoud. app. 240 maanden 5,00% per jaar
- Docentensets 240 maanden 5,00% per jaar
- Leerlingensets 180 maanden 6,67% per jaar
- Gaderobe 240 maanden 5,00% per jaar

Overige materiële vaste activa

- OLP 96 maanden 12,50% per jaar
- Beamer/touchscreens 60 maanden 20,00% per jaar
- Computers/laptops 36 maanden 33,33% per jaar
- Servers 48 maanden 25,00% per jaar
- Netwerken 120 maanden 10,00% per jaar
- Vervoermiddelen 48/60 maand. 25/20% per jaar
- Overige 120 maanden 10,00% per jaar

In principe wordt een activeringsgrens van € 1.000 exclusief BTW gehanteerd.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van eventuele rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat als basis genomen. Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed.

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, de liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

Kredietrisico

De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal voldoen aan het treasurybeleid.

Balans per 31 december 2017 na resultaatbestemming (en vergelijkende cijfers 2016)

		31 december 2017		31 december 2016	
		€	€	€	€
1	Activa				
1.1	Vaste activa				
1.1.2	Materiële vaste activa	1.519.084		1.530.026	
1.1.3	Financiële vaste activa	400		400	
	<i>Totaal vaste activa</i>		<i>1.519.484</i>		<i>1.530.426</i>
1.2	Vlottende activa				
1.2.2	Vorderingen	463.233		1.059.207	
1.2.4	Liquide middelen	2.458.014		2.005.209	
	<i>Totaal vlottende activa</i>		<i>2.921.247</i>		<i>3.064.416</i>
	Totaal activa		4.440.731		4.594.842

		31 december 2017		31 december 2016	
		€	€	€	€
2	Passiva				
2.1	Eigen vermogen	3.604.367		3.671.125	
2.2	Voorzieningen	101.252		75.574	
2.3	Langlopende schulden	22.123		25.594	
2.4	Kortlopende schulden	712.989		822.549	
	Totaal passiva		4.440.731		4.594.842

Staat van baten en lasten 2017 (en vergelijkende cijfers 2016)

		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen OCW	5.553.439		5.310.105		5.412.640	
3.2	Overige overheidsbijdr.	30.731		29.636		30.493	
3.5	Overige baten	286.152		197.500		105.615	
	<i>Totaal baten</i>		<i>5.870.322</i>		<i>5.537.241</i>		<i>5.548.748</i>
4	Lasten						
4.1	Personeelslasten	5.137.127		4.875.075		4.831.431	
4.2	Afschrijvingen	162.425		173.096		164.912	
4.3	Huisvestingslasten	264.118		313.991		274.538	
4.4	Overige lasten	375.538		336.302		351.660	
	<i>Totaal lasten</i>		<i>5.939.208</i>		<i>5.698.464</i>		<i>5.622.541</i>
	<i>Saldo baten en lasten</i>		<i>-68.886</i>		<i>-161.223</i>		<i>-73.793</i>
6	Financiële baten en lasten						
6.1	Financiële baten	2.129		4.700		8.419	
	<i>Saldo financiële baten en lasten</i>		<i>2.129</i>		<i>4.700</i>		<i>8.419</i>
	Resultaat		-66.757		-156.523		-65.374
	Resultaat na belast.		-66.757		-156.523		-65.374
	Netto Resultaat		-66.757		-156.523		-65.374

Het resultaat wordt gedeeltelijk verwerkt in de algemene reserve en gedeeltelijk in bestemmingsreserves. Zie voor details bij paragraaf "Bestemming van het resultaat".

Kasstroomoverzicht 2017 (en vergelijkende cijfers 2016)

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
<i>Saldo baten en lasten</i>		-68.886		-73.793
Aanpassingen voor:				
- Afschrijvingen	162.425		164.912	
- Mutaties voorzieningen	25.678		-1.066	
<i>Totaal aanpassingen</i>		188.103		163.846
Veranderingen in werkkapitaal:				
- Vorderingen	595.974		-515.314	
- Kortlopende schulden	-109.560		246.560	
<i>Totaal veranderingen in werkkapitaal</i>		486.414		-268.754
<i>Kasstroom uit bedrijfsoperaties</i>		605.631		-178.701
<i>Ontvangen interest</i>		2.129		8.419
<i>Betaalde interest</i>		-		-
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		607.760		-170.282
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings in vaste activa	-151.483		-108.836	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-151.483		-108.836
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Aflossing langlopende schulden	-3.471		-3.471	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		-3.471		-3.471
Mutatie liquide middelen		452.806		-282.592

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

	2017		2016	
	€	€	€	€
Stand liquide middelen 1-1	2.005.208		2.287.800	
Mutatie boekjaar liquide middelen	452.806		-282.592	
Stand liquide middelen per 31-12		2.458.014		2.005.208

Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans

1 Activa

1.1.2 Materiële vaste activa

De door de stichting beheerde schoolgebouwen zijn juridisch wel, doch economisch geen eigendom van de stichting. Deze gebouwen zijn volledig gesubsidieerd en dienen, wanneer ze niet meer conform de bestemming worden gebruikt, over te worden gedragen aan de Gemeente. Voor een overzicht van de onder ons bestuur staande scholen verwijzen wij naar het bestuursverslag.

1.1.2	1.1.2.1 Gebouwen	1.1.2.2 Terreinen	1.1.2.3 Inventaris en apparatuur	1.1.2.4 Overige materiële vaste activa	Totaal materiële vaste activa
	€	€	€	€	€
Stand per 01-01-2017					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	934.983	7.742	1.298.669	252.733	2.494.158
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	110.871	-	685.175	166.623	962.670
Materiële vaste activa per 01-01-2017	824.112	7.742	613.524	86.110	1.531.488
Verloop gedurende 2017					
Investerings	58.584	-	68.295	24.604	151.483
Desinvesteringen	-	-	-	-	-
Afschrijvingen	46.973	516	97.208	17.728	162.425
Mutatie gedurende 2017	11.611	516-	28.913-	6.876	10.943-
Stand per 31-12-2017					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	993.567	7.742	1.366.994	277.338	2.645.640
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	157.844	1.978	782.383	184.351	1.126.557
Materiële vaste activa per 31-12-2017	835.722	5.764	584.611	92.987	1.519.084

1.1.3 Financiële vaste activa

De financiële vaste activa betreffen een waarborgsom voor Travelcard. Deze instelling verzorgt de tankpassen voor de schoolbussen.

1.1.3		Boek- waarde 1-1-2017	Inves- teringen 2017	Desinves- teringen 2017	Waarde- verande- ringen 2017	Resultaat 2017	Boek- waarde 31-12- 2017
		€	€	€	€		€
1.1.3.8	Overige vorderingen	400	-	-	-	-	400
	Totaal financiële vaste activa	400	-	-	-	-	400

1.2 Vlottende activa

Alle vorderingen genoemd onder 1.2.2 hebben een looptijd korter dan een jaar. De liquide middelen onder 1.2.4 staan ter vrije beschikking van de stichting.

		31 december 2017		31 december 2016	
		€	€	€	€
1.2.2	Vorderingen				
1.2.2.2	Rijksbijdragen OCW	332.106		317.132	
1.2.2.3	Gemeenten & GR's	1.091		625.168	
	<i>Subtotaal vorderingen</i>		333.197		942.300
1.2.2.12	Vooruitbetaalde kosten	18.497		98	
1.2.2.14	Te ontvangen interest	2.129		8.419	
1.2.2.15	Overige overlopende activa	109.410		108.390	
	<i>Overlopende activa</i>		130.036		116.907
	Totaal vorderingen		463.233		1.059.207

		31 december 2017		31 december 2016	
		€	€	€	€
1.2.4	Liquide middelen				
1.2.4.1	Kasmiddelen	1.863		1.296	
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen	2.456.151		2.003.910	
	Totaal liquide middelen		2.458.014		2.005.208

		31 december 2017		31 december 2016	
		€	€	€	€
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen				
1.2.4.2.1	Tegoeden op bankrekeningen	2.456.151		2.003.910	
	Totaal tegoeden op bankrekeningen		2.456.151		2.003.910

2 Passiva

2.1 Eigen vermogen

2.1		Stand per 01-01-2017	Resultaat 2017	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
		€	€	€	€
2.1.1	Eigen vermogen				
2.1.1.1	Algemene reserve	2.907.010	-65.489	-	2.841.520
2.1.1.2	Bestemmingsreserve (publiek)	737.539	-2.285	-	735.254
2.1.1.3	Bestemmingsreserve (privaat)	26.576	1.016	-	27.592
	Totaal eigen vermogen	3.671.125	-66.758	-	3.604.366

		Stand per 01-01-2017	Resultaat 2017	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
		€	€	€	€
2.1.1.2	Bestemmingsreserve (publiek)				
2.1.1.2.1	Reserve personeel	411.475	-	-	411.475
2.1.1.2.5	Reserve huisvesting	317.785	-	-	317.785
2.1.1.2.10	Reserve nulmeting	8.280	-2.285	-	5.995
	Totaal bestemmingsreserves publiek	737.540	-2.285	-	735.255

		Stand per 01-01-2017	Resultaat 2017	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
		€	€	€	€
2.1.1.3	Bestemmingsreserve (privaat)				
2.1.1.3.1	Algemene reserve privaat	26.576	1.016	-	27.592
	Totaal bestemmingsreserves privaat	26.576	1.016	-	27.592

2.2 Voorzieningen

De rentemutatie wordt weergegeven bij netto contante waarde.

2.2		Stand per 01-01- 2017	Dota- ties 2017	Ontrek- king 2017	Vrijval 2017	Rente mutatie	Stand per 31-12- 2017	Kort- lopend deel < 1 jaar
		€	€	€	€	€	€	€
2.2.1	Personele voorzieningen	75.574	34.377	2.254	6.455	-	101.252	35.478
	Totaal voorzieningen	75.574	34.377	2.254	6.455	-	101.252	35.478

		Stand per 01-01- 2017	Dota- ties 2017	Ontrek- king 2017	Vrijval 2017	Rente muta- tie	Stand per 31-12- 2017	Kort- lopend deel < 1 jaar
		€	€	€	€	€	€	€
2.2.1	Personele voorzieningen							
2.2.1.2	Verlofsparen & sab. leave	3.904	1.917	-	-	-	5.821	2.149
2.2.1.4	Jubilea	71.670	-	2.254	6.445	-	62.971	869
2.2.1.6	Langdurig zieken	-	32.460	-	-	-	32.460	32.460
	Totaal personele voorzien.	75.574	34.377	2.254	6.445	-	101.252	35.478

2.3 Langlopende schulden

2.3		Stand per 01-01-2017	Opname in 2017	Aflossing in 2017	Stand per 31-12-2017	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar
		€	€	€	€	€	
2.3.7	Overige langlopende schulden	25.594	-	3.471	22.123	18.573	8.080
	Totaal langlopende schulden	25.594	-	3.471	22.123	18.573	8.080

		Stand per 01-01-2017	Opname in 2017	Aflossing in 2017	Stand per 31-12-2017	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar
		€	€	€	€	€	
2.3.7	Overige langlopende schulden						
2.3.7.5	Vooruit ontvang. invest. subsidies	25.594	-	3.471	22.123	18.573	8.080
	Tot. overige langlopende schuld.	25.594	-	3.471	22.123	18.573	8.080

2.4 Kortlopende schulden

In de overige overlopende passiva (2.4.19) is in 2016 voorzichtigheidshalve een bedrag van € 94.529 opgenomen voor mogelijk terug te betalen bijzondere bekostiging EMB.

2.4		31 december 2017		31 december 2016	
		€	€	€	€
2.4.8	Crediteuren	110.694		110.804	
2.4.9	Belastingen en SV-premies	205.749		205.663	
2.4.10	Schulden voor pensioenen	50.878		42.920	
2.4.12	Overige kortlopende schulden	3.928		2.718	
	<i>Subtotaal kortlopende schulden</i>		371.249		362.105
2.4.14	Vooruit ontvangen subsidies OCW	4.595		2.897	
2.4.16	Vooruit ontvangen bedragen	2.433		-	
2.4.17	Vakantiegeld en vakantiedagen	145.769		143.733	
2.4.19	Overige overlopende passiva	188.943		313.815	
	<i>Overlopende passiva</i>		341.740		460.445
	Totaal kortlopende schulden		712.989		822.550

Verantwoording subsidies

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule. (Regeling ROS art. 13, lid 2 sub a en EZ regelingen betrekking hebbend op de EZ subsidies)

G1-A Beknopt gespecificeerd

Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Prestatie afgerond?
Subsidie studieverlof	774991-1	17-08-2016	Ja
Subsidie studieverlof	852054	23-08-2017	Nee

G1-B Uitgebreid gespecificeerd

Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m 2016	Lasten t/m 2016
	€	€	€	€	€
N.v.t.					
Totaal	-	-	-	-	-

Stand 01-01-2017	Ontvangen in 2017	Lasten in 2017	Vrijval niet besteed in 2017	Stand ultimo 2017	Prestatie afgerond? Ja/Nee
€	€	€	€	€	

-	-	-	-	-	
---	---	---	---	---	--

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule (Regeling ROS art 13, lid 2 sub b en EZ regelingen betrekking hebbend op de EZ subsidies)

G2-A Aflopend per ultimo 2017

Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m 2016	Lasten t/m 2016
	€	€	€	€	€
N.v.t.					
Totaal	-	-	-	-	-

Stand 01-01-2017	Ontvangen in 2017	Lasten in 2017	Te verrekenen ultimo 2017
€	€	€	€
-	-	-	-

G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m 2016	Lasten t/m 2016
	€	€	€	€	€
N.v.t.					
Totaal	-	-	-	-	-

Stand 01-01-2017	Ontvangen in 2017	Lasten in 2017	Stand ultimo 2017	Saldo nog te besteden ultimo 2017
€	€	€	€	€
-	-	-	-	-

Niet in de balans opgenomen verplichtingen en rechten

Meerjarige financiële verplichtingen (contractwaarde > € 10.000):

- Met Sharp is een onderhouds- en huurovereenkomst afgesloten met betrekking tot de kopieerapparaten. Het contract loopt tot februari 2021. De jaarlijkse last bedraagt € 36.300.
- Met de stichting Breedband is een gebruikersovereenkomst afgesloten in 2014 voor de duur van 15 jaar voor het gebruik van de glasvezelkabel. De jaarlijkse last bedraagt € 2.750.
- Voor de schoonmaak van alle locaties is met Van Holstein een contract afgesloten tot augustus 2021. De kosten per jaar zijn € 102.704.

Financiële rechten (waarde > € 10.000):

- In 2017 is er een ESF-project uitgevoerd. Enige vorm van een beschikking ontbreekt door langere doorlooptijd. Te verwachten inkomsten ongeveer € 100.000.

Toelichting op de staat van baten en lasten over 2017

3 Baten

3.1 Rijksbijdragen

3.1		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
3.1.1	Rijksbijdrage						
3.1.1.1	Rijksbijdrage OCW	5.297.717		5.135.068		5.246.508	
	<i>Totaal rijksbijdrage</i>		5.297.717		5.135.068		5.246.508
3.1.2	Overige subsidies						
3.1.2.1	Overige subsidies OCW	96.800		65.537		15.475	
	<i>Totaal overige subsidies</i>		96.800		65.537		15.475
3.1.4	<i>Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SWV</i>		158.922		109.500		150.656
	Totaal rijksbijdragen		5.553.439		5.310.105		5.412.639

3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden

3.2		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
3.2.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden						
3.2.2.2	Overige gemeentelijke en GR-bijdragen en -subsidies*)	30.731		29.636		30.493	
	<i>Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden</i>		30.731		29.636		30.493
	Totaal overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		30.731		29.636		30.493

*) Specificatie 3.2.2.2 overige gemeentelijke en GR-bijdragen en -subsidies:

	Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
	€		€		€	
Vrijval subs. egalisatie gem.	3.471		3.636		3.471	
Vergoeding gymzaal	27.260		26.000		27.022	
Totaal	30.731		29.636		30.493	

3.5 Overige baten

3.5		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
3.5.2	Detachering personeel	108.166		136.000		93.716	
3.5.4	Sponsoring	500		-		-	
3.5.10	Overige**)	177.485		61.500		11.898	
	Totaal overige baten		286.151		197.500		105.614

**) Specificatie 3.5.10 overige:

	Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
	€		€		€	
Premie differentiatie	20.574		-		10.159	
Overige pers. gebondenopbr.	29		-		-	
Donaties en giften	1.000		1.500		1.560	
Overige vergoedingen	155.882		60.000		179	
Totaal	177.485		61.500		11.898	

4 Lasten

4.1 Personeelslasten

4.1		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
4.1.1	Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten						
4.1.1.1	Lonen en salarissen	3.538.745		4.443.675		3.556.242	
4.1.1.2	Sociale lasten	614.351		-		620.379	
4.1.1.5	Pensioenpremies	439.402		-		381.582	
	<i>Totaal lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenpremies</i>		4.592.498		4.443.675		4.558.203
4.1.2	Overige personele lasten						
4.1.2.1	Dotaties personele voorzieningen	27.932		-		8.068	
4.1.2.2	Personeel niet in loondienst	376		-		281	
4.1.2.3	Overig***)	585.616		431.400		332.115	
	<i>Totaal overige personele lasten</i>		613.924		431.400		340.464
4.1.3	Ontvangen uitkeringen personeel						
	Overige uitkeringen personeel	69.295		-		67.237	
	<i>Af: Ontvangen uitkeringen personeel</i>		69.295		-		67.237
	Totaal personele lasten		5.137.127		4.875.075		4.831.430

***) Specificatie 4.1.2.3 overige:

	Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
	€		€		€	
Onkostenvergoedingen	9.505		12.000		13.960	
Kosten BGZ en Arbo zorg	21.774		26.000		21.828	
Nascholing	148.800		141.000		104.917	
Kosten uitbestedingen derden	403.411		251.800		190.219	
Overige pers gerelateerde kstn	2.127		600		1.191	
Totaal	585.616		431.400		332.115	

Het gemiddeld aantal werknemers bedraagt 108 in 2017 (2016: 106). Hieronder is de onderverdeling te vinden van het gemiddeld aantal werknemers.

	2017	2016
Bestuur/Management	4	4
Personeel primair proces	50	52
Ondersteunend personeel	54	50
Totaal gemiddeld aantal werknemers	108	106

4.2 Afschrijvingen

4.2		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
4.2.2	Afschrijving, op mat. vaste activa						
4.2.2.1	Gebouwen	47.117		53.062		44.764	
4.2.2.2	Terreinen	372		-		372	
4.2.2.3	Inventaris en apparatuur	109.517		114.645		107.755	
4.2.2.4	Overige materiële vaste activa	5.419		5.389		12.021	
	Totaal afschrijvingen		162.425		173.096		164.912

4.3 Huisvestingslasten

4.3		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
4.3.1	Huur	3.879		6.892		5.555	
4.3.3	Onderhoudskosten	68.416		101.924		85.985	
4.3.4	Energie en water	65.759		75.000		72.832	
4.3.5	Schoonmaakkosten	99.196		101.785		87.471	
4.3.6	Belastingen en heffingen	15.639		17.500		14.451	
4.3.8.2	Bewaking/beveiliging	11.230		10.890		8.244	
	Totaal huisvestingslasten		264.119		313.991		274.538

4.4 Overige lasten

4.4		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1	Admin. en beheerslasten****)	108.165		116.875		109.722	
4.4.3	Leer- en hulpmiddelen	88.092		91.150		87.417	
4.4.5	Overige*****)	179.281		128.277		154.522	
	Totaal overige lasten		375.538		336.302		351.661

****) Specificatie 4.4.1 administratie en beheerslasten:

	Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
	€	€	€	€	€	€
Administratie en beheerslasten	70.680		76.400		76.166	
Reis- en verblijfkosten	15.209		12.200		10.396	
Telefoon- en portokosten	14.780		20.000		18.077	
Kantoorartikelen	6.285		7.000		3.857	
Overige	1.211		1.275		1.226	
Totaal adm. en beheerslasten	108.165		116.875		109.722	

*****) Specificatie 4.4.5 overige:

	Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
	€	€	€	€	€	€
Wervingskosten	26.779		6.500		4.252	
Representatiekosten	38.408		32.000		30.188	
Huishoudelijke kosten	22.748		20.000		19.858	
Contributies	5.993		-9.180		8.905	
Medezeggenschapsraad	1.083		1.250		400	
Verzekeringen	2.674		2.500		1.763	
Repro, drukwerk, schoolgids	46.992		47.400		58.352	
Overig overige lasten*****)	34.603		27.807		30.802	
Totaal overige	179.280		128.277		154.520	

*****) Specificatie overig overige lasten:

	Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
	€	€	€	€	€	€
Schoolzwemmen	8.122		8.200		8.551	
Overige algemene kosten	26.481		19.607		22.251	
Totaal overig overige lasten	34.603		27.807		30.802	

6.1 Financiële baten

6.1		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
6.1.1	Rentebaten en srt.gelijke opbr.	2.129		4.700		8.419	
	Totaal financiële baten		2.129		4.700		8.419

Overzicht verbonden partijen

Het bestuur neemt deel in diverse samenwerkingsverbanden. Hieronder volgen de gegevens van de verschillende samenwerkingsverbanden.

Naam	Juridische vorm 2017	Statutaire Zetel	Code activiteiten	Eigen vermogen 31-12-2017 (EUR)	Resultaat jaar 2017 (EUR)	Art 2:403 BW (Ja/Nee)	Deelname (%)	Consolidatie (Ja/Nee)
Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Delflanden	Stichting	Delft	4	-	-	Nee	-	Nee
Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Westland	Stichting	Naaldwijk	4	-	-	Nee	-	Nee
Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Haaglanden	Stichting	Den Haag	4	-	-	Nee	-	Nee
Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs Delflanden	Stichting	Delft	4	-	-	Nee	-	Nee
Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs Westland	Stichting	Naaldwijk	4	-	-	Nee	-	Nee
Samenwerkingsverband Zuid-Holland West	Stichting	Den Haag	4	-	-	Nee	-	Nee

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Herman Broerenstichting van toepassing zijnde regelgeving: WNT-maximum voor het onderwijs, klasse C.

Deze klasse-indeling is gebaseerd op de uitkomsten van de complexiteitsvragen die als volgt zijn vastgesteld:

Gemiddelde totale baten	4
Gemiddeld aantal studenten	1
Gewogen aantal onderwijssoorten	2
Totaal aantal complexiteitspunten	7

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor de Herman Broerenstichting is € 129.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 maanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

De topfunctionarissen bij de Herman Broerenstichting komen met hun bezoldiging niet boven het maximum uit. De bestuurder wordt namelijk ingeschaald conform de cao bestuurders. Verder krijgen de leden van de Raad van Toezicht, ter bestrijding van onkosten, de maximale vrijwilligersvergoeding van € 1.500 per jaar toegekend.

1 Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende (gewezen) topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling.

Bedragen x €1	M.M.G. van Kesteren
Functiegegevens	Voorzitter CvB
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja
Individueel bezoldigingsmaximum	€129.000
Bezoldiging	
Beloning	€100.767
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloning betaalbaar op termijn	€15.651
Subtotaal	€116.418
-/- onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	€116.418
Motivering indien overschrijding	n.v.t.

Gegevens 2016	
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0
Bezoldiging 2016	
Beloning	€100.035
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloning betaalbaar op termijn	€12.544
Totaal bezoldiging	€112.579
Individueel bezoldigingsmaximum 2016	€128.000

Op elke hierboven vermelde onverschuldigde betaling is een vordering ingesteld die is inbegrepen in de post 'Overige vorderingen' en afzonderlijk vermeld in de toelichting.

1b Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12.

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen zonder dienstbetrekking maand 1-12 van de functievervulling.

1c Toezichthoudende topfunctionarissen

Bedragen x €1	I.J.H.J. van der Kamp	R.P. Nouse	A.J. Strooker	N.J.M. van der Knaap	I.R. Borgdorff
Functie	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel bezoldigingsmaximum	€19.350	€12.900	€12.900	€12.900	€12.900
Bezoldiging					
Beloning	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-
Beloning betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-
Subtotaal	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500
-/- onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-

Totaal bezoldiging	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016					
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging 2016					
Beloning	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-
Beloning betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500	€1.500
Individueel bezoldigingsmaximum 2016	€19.200	€12.800	€12.800	€12.800	€12.800

Op elke hierboven vermelde onverschuldigde betaling is een vordering ingesteld die is inbegrepen in de post 'Overige vorderingen' en afzonderlijk vermeld in de toelichting.

2 Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

Niet van toepassing, er zijn geen uitkeringen geweest wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking.

3 Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dient te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Kosten accountantscontrole

Separate specificatie kosten instellingsaccountant

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan de accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht:

		Realisatie 2017		Begroting 2017		Realisatie 2016	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1.1	Controle van de jaarrekening	7.486		5.000		6.242	
4.4.1.1.2	Andere controlewerkzaamheden.	-		-		-11	
4.4.1.1.3	Fiscale advisering	-		-		-	
4.4.1.1.4	Andere niet-controlediensten	-		-		290	
	Totaal huisvestingslasten		7.486		5.000		6.521

Honoraria met betrekking tot de werkzaamheden

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De kosten voor de controle zijn inclusief bekostiging en omzetbelasting.

Bovenstaande accountantshonoraria zijn verwerkt op basis van het facturenstelsel.

Bestemming van het resultaat

Het netto exploitatieresultaat volgens de Staat van Baten en Lasten over 2017 bedraagt - € 73.347. Het resultaat wordt als volgt verdeeld:

		Resultaat 2017		
		€	€	€
2.1.1	Algemene reserve (publiek)			-65.489
2.1.2	Bestemmingsreserve (publiek)			
2.1.2.10	Reserve nulmeting	-2.285		

	<i>Totaal bestemmingsreserve (publiek)</i>		-2.285	
2.1.3	Bestemmingsreserve (privaat)			
2.1.3.1	Algemene reserve (privaat)	1.016		
	<i>Totaal bestemmingsreserve (privaat)</i>		1.016	
	<i>Totaal bestemmingsreserves</i>			-1.269
	Totaal resultaat			-66.758

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum geweest die van belang zijn voor de interpretatie van de jaarrekening.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht van de Herman Broerenstichting

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van de Herman Broerenstichting te Delft gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Herman Broerenstichting op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de staat van baten en lasten over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Herman Broerenstichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.2 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.2 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of

de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Alphen aan den Rijn, 30 mei 2018

Van Ree Accountants

Was getekend: mr.drs. G.J. de Jong RA

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het

opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Gegevens over de rechtspersoon

Naam:	Herman Broerenstichting
Adres:	Clara van Sparwoudestraat 1, 2612 SP Delft
Telefoon:	015-2137988
E-mailadres:	bestuur@hermanbroeren.nu
Internetsite:	www.hermanbroerenstichting.nu
Bestuursnummer:	38209
Contactpersoon:	Dhr. R. Kewal
Telefoon:	015-2137988
E-mailadres:	rkewal@hermanbroeren.nu
BRIN-nummers:	00PZ Herman Broerencollege Delft 00PZ01 Herman Broerenschool en -college Naaldwijk 00PZ02 Herman Broerenschool Delft 00PZ03 Herman Broerencollege Monster

Privacywetgeving

In deze jaarverantwoording zijn met toestemming van de ouders/verzorgers foto's van onze leerlingen gebruikt.

Verklaring gebruikte afkortingen

AO/IC	Administratieve organisatie/Interne controle
BGZ	Bedrijfsgezondheidszorg
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CED-leerlijnen	Leerlijnen opgesteld door het Centrum Educatieve Dienstverlening
CUMI	Culturele minderheden
CvB	College van Bestuur
DGO	Decentraal Georganiseerd Overleg
EMB	Ernstig Meervoudig Beperkte leerlingen
ESF	Europees Subsidie Fonds
FTE	Fulltime-equivalent
KDC	Kinderdagcentrum
KPC	Katholiek Pedagogisch Centrum
LC-functie	Functie in salarisschaal LC
Master EN	Masteropleiding Education Needs
MR	Medezeggenschapsraad
OC&W	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PO-Raad	Primair Onderwijs Raad
PDCA	Plan Do Check Act
REC	Regionaal Expertisecentrum
RJO	Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs
SO	Speciaal Onderwijs
SPOW	Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Westland
SPPOH	Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Haaglanden
SVA	Scholing voor Arbeid
SWV	Samenwerkingsverband
VOR	Vereniging Ouderraad
VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WNT	Wet Normering Topinkomens
ZMLK	Zeer Moeilijk Lerende Kinderen

BESTUUR

Maarten van Kesteren

BESTUURSBUREAU

Clara van Sparwoudestraat 1
2612 SP Delft
T 015 2137988
E bestuur@hermanbroeren.nu

LOCATIE SO DELFT

Clara van Sparwoudestraat 6
2612 SP Delft
T 015 2141066
E info@hermanbroeren.nu

LOCATIE VSO DELFT

Clara van Sparwoudestraat 1
2612 SP Delft
T 015 2141066
E info@hermanbroeren.nu

LOCATIE SO/VSO WESTLAND

Verhagenplein 9
2671 HS Naaldwijk
T 0174 648164
E info@hermanbroeren.nu

LOCATIE VSO WESTERHONK

Tuinlaan 20
2681 JC Monster
T 0174 820320
E info@hermanbroeren.nu

www.hermanbroerenschool.nu
www.hermanbroerencollege.nu
www.hermanbroerenstichting.nu